

AMNESTY

MEDLEMSBLAD FOR AMNESTY INTERNATIONAL | NR 4 DECEMBER 2014

GUIDE MOD OVERVÅGNING

Gode råd til, hvordan du bedst beskytter dit privatliv på din mobil og computer.

NEPALS SEXSLAVER I INDIEN

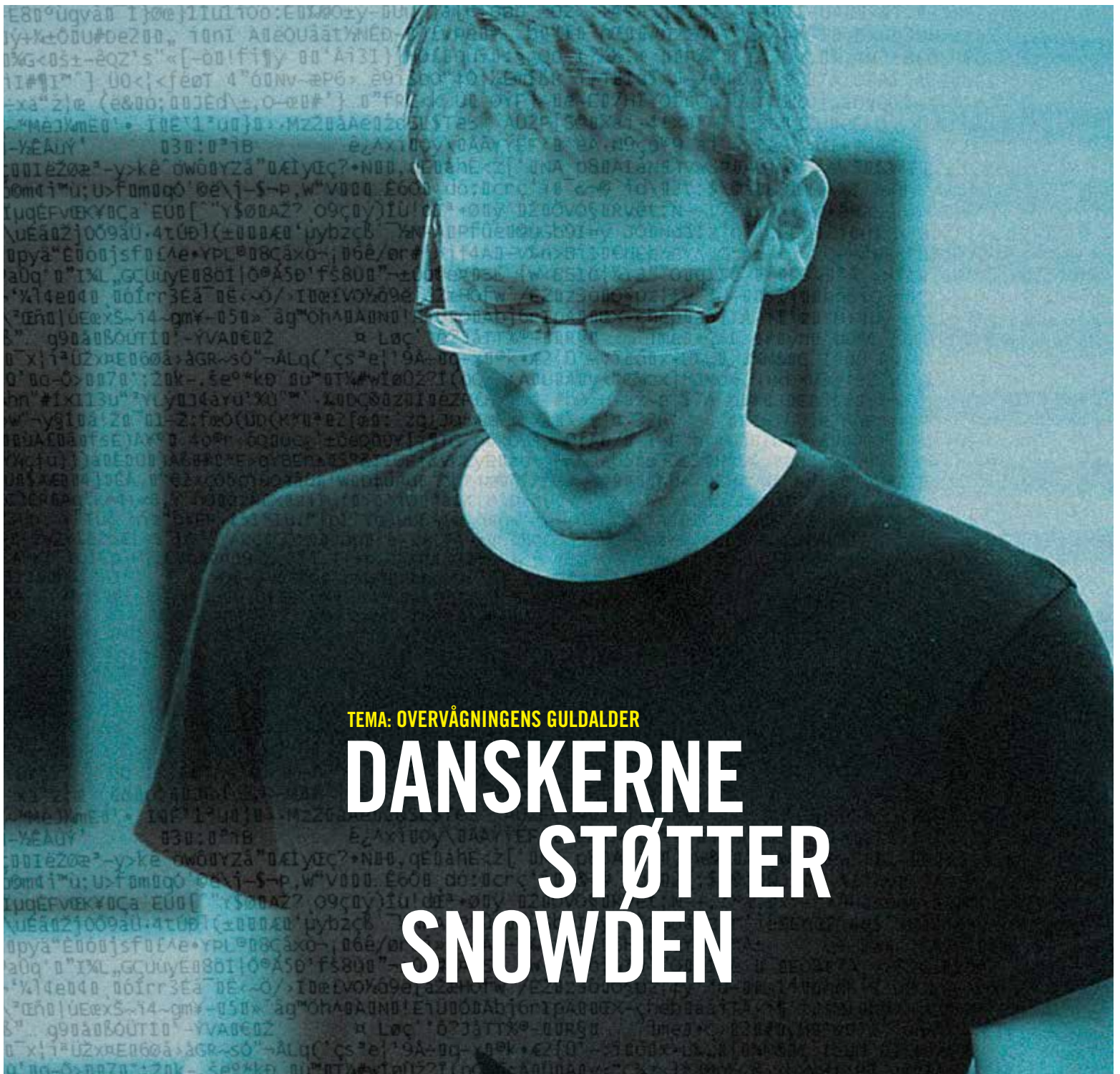
Fotoreportage om nepalesiske piger, der ender som sexslaver på bordeller i Indien.

MAROKKOS KVINDelige RAPPER

Marokkos eneste kvindelige rapper kæmper for ligestilling og mod undertrykkelse.

USA'S MEST EFTERSØGTE MAND

Whistlebloweren Edward Snowden åbnede verdens øjne for masseovervågning.

TEMA: OVERVÅGNINGENS GULDALDER

DANSKERNE STØTTER SNOWDEN

AMNESTY
INTERNATIONAL

Redaktør: Ole Hoff-Lund, ohi@amnesty.dk
Ansvarshavende: Lars Normann Jørgensen
Redaktion: John Nielsen, Nora Rahbek Kanafani og Bjarke Windahl Pedersen
Design: Dorte Kayser, Datagraf Communications
Produktion: Datagraf Communications
Oplag: 85.073 ISSN: 0906-4184
Abonnementspris: 200 kr. pr. år

Udkommer næste gang: 28. januar 2015
 (deadline 20. december)

Artikler, der er underskrevet med navn, kan indeholde synspunkter, der ikke nødvendigvis reflekterer Amnesty Internationals holdning. Eftertryk med kildeangivelse er kun tilladt efter forudgående aftale med redaktionen.

Miljøcertificeret: Svanemærke godkendt

Amnesty International

Gammeltorv 8, 4. og 5. sal
 1457 København K
 Tlf. 33 45 65 65
 Fax 33 45 65 66
 www.amnesty.dk
 amnesty@amnesty.dk

Forsidefoto: Praxis Films

PRIVATLIV – DET ER NOGET VI OVERVÅGER

Amnestys redaktør:
Ole Hoff-Lund

Halvandet år er der gået, siden den amerikanske efterretningsagent Edward Snowden lækkede bunkevis af hemmelige dokumenter, der afslørede den største overvågningsskandale i nyere tid. Vi ved nu, at efterretningstjenesten NSA ved hjælp af en række avancerede overvågningsprogrammer indsamler informationer om os alle sammen, og at disse informationer bliver delt med andre lande. Vi ved også, at NSA har bagdøre ind i store it-virksomheder som Facebook, Google, Microsoft og Apple, så alle dine digitale fodspor bliver gemt. Dermed er NSA i stand til at aflytte dine telefonopkald, læse dine e-mails og sms'er, aflure din færden på nettet, opsnappe dine passwords og endda aktivere mikrofoner og kameraer på dine elektroniske dimser.

Ifølge Snowden-dokumenterne er NSA's mål at lagre al elektronisk kommunikation over hele kloden ud fra devisen ”indsaml alt, analyser alt, udnyt alt”. Men når man spørger den danske regering, så lyder standardsvaret: ”Vi har ikke grund til at antage, at der foregår ulovlig amerikansk efterretningsvirksomhed rettet mod Danmark eller danske interesser”. Længere er politikerne ikke kommet herhjemme.

Vi lever i overvågningens gyldne tidsalder. Og det er en hård erkendelse, at vi i vidt omfang selv har givet tilladelse til at blive overvåget hele tiden. På mobiltelefonen, med kreditkortet, på e-mail og Facebook. Vi henter apps og programmer uden at læse betingelserne, og vi har delt vores private skatkammer af personfølsomme informationer i ren fascination over internettets fortræffeligheder. Men heldigvis er de i sikre hænder hos efterretningstjenesterne, og så længe du ikke har noget at skjule, har du heller ikke noget at frygte. Eller hvad?

I november offentliggjorde Folketingets statsrevisorer en beretning om statens behandling af fortrolige oplysninger om personer og virksomheder. I en tid, hvor stadig mere kommunikation mellem borgerne og det offentlige bliver digitaliseret, er det afgørende, at personlige data beskyttes, så de ikke falder i de forkerte hænder. Men en undersøgelse af it-systemerne i otte statslige institutioner viser, at ingen af dem overholder kravene til behandling af fortrolige personoplysninger – deriblandt Forsvarskommandoen, Rigspolitiet, Socialstyrelsen, Sundhedsstyrelsen og Danmarks Statistik. Selv om det er myndighedernes pligt at beskytte vores datasikkerhed, har de åbnet et slaraffenland for udenlandske hackere og efterretningstjenester.

Så hvad skal vi gøre? Skal vi skrotte computeren og mobiltelefonen, skrive med gåsefjer og blæk og sende beskeder med en brevdue? Nej, først og fremmest handler det om at ændre vores vaner, når vi færdes på nettet, og om at tage nogle basale forholdsregler, som du kan læse om i vores guide på side 22. Dernæst handler det om at tage en åben debat om overvågning, som gerne skal føre os tilbage til retsstatens principper om, at overvågning kun tages i brug, når der er en konkret mistanke. Og til sidst handler det om at fortælle politikerne, at du vil have dit privatliv i fred. Uanset om du har noget at skjule eller ej. ☺

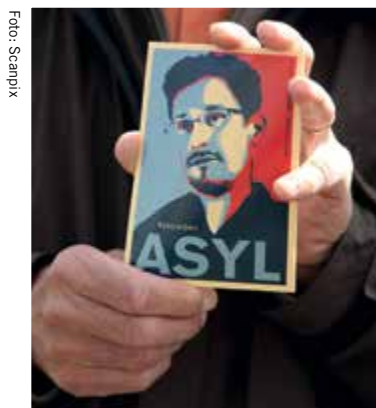

Foto: Scampix

10 TEMA USA's mest eftersøgte mand

I juni 2013 stod den 29-årige amerikanske efterretningsagent Edward Snowden frem som kilden bag verdens største overvågningsskandale. En ny dokumentarfilm skildrer Snowdens møde med tre journalister på et hotelværelse i Hong Kong, inden han flygtede til Rusland, hvor han opholder sig nu. Vi fortæller historien om whistlebloweren, der ofrede sin frihed for at informere offentligheden om, hvad der bliver gjort imod dem. "Tiden arbejder for Snowden, og måske vil USA med tiden frafalde anklagerne", siger Snowdens advokat til AMNESTY.

Foto: John Nielsen

18 TEMA Danskerne støtter Snowden

68 procent af danskerne mener, at Edward Snowden gjorde det rigtige, da han besluttede at lække dokumenter fra den amerikanske efterretningstjeneste om omfanget af den globale overvågning. Men det er under halvdelen af danskerne, der ønsker den amerikanske overvågning i Danmark undersøgt, og kun hver niende har ændret sine internetvaner, viser en Voxmeter-måling foretaget for AMNESTY. "Vi er ukritiske og har en høj grad af blind tillid", siger Birgitte Kofod Olsen, formand for Rådet for Digital Sikkerhed.

22 TEMA Guide mod overvågning

Virksomheder som Google, Facebook og Yahoo overvåger din adfærd og indsamler personlige oplysninger ved at registrere dine klik og indtastninger. De ved, hvem du er, hvor du er, hvad du gør, hvem dine venner er, og hvad du kan lide. Informationerne bliver solgt videre til andre virksomheder, som kan målrette produkter og reklamer til dig. Vi har samlet en guide, der viser, hvordan du beskytter dit privatliv bedre, når du bruger din mobiltelefon eller surfer på nettet.

Illustration: Mikkel Henssel

24 Nepals døtre bliver sexslaver i Indien

Ved grænseovergangene mellem Nepal og Indien bliver busser, biler, taxaer og rickshaws stoppet, og medarbejdere fra organisationen Maiti Nepal udspørger de kvindelige passagerer om deres rejseplaner. Målet er at forhindre trafikking af Nepals unge døtre til bordeller i Indien, hvor de ender som sexslaver. Hvert år bliver omkring 7.000 piger bragt over grænsen og enten solgt til slaveri eller lokket med løfter om job og penge. Den svenske fotograf Jonas Gratzter fulgte i pigernes fodspor fra Himalayas bjerge til bordellerne i Indien.

Foto: Jonas Gratzter

4 Nyheder

8 TEMA Har du noget at skjule?

Dit privatliv er under angreb.

10 TEMA USA's mest eftersøgte mand

Manden, der kalder sig Citizen Four.

16 TEMA Giv os Snowdens password

Jagten på Snowden lukkede Ladar Levisons livsværk.

18 TEMA Danskerne støtter Snowden

Læs Voxmeter-undersøgelsen om overvågning.

20 TEMA Overvågningsstaternes forbillede

Tyskerne glemmer aldrig Stasi.

22 TEMA Beskyt dig mod overvågning

Sådan beskytter du dit privatliv online.

24 Nepals døtre bliver sexslaver i Indien

Unge piger lokkes til prostitution.

30 Det marokkanske kompromis

Lang vej til ligestilling i Marokko.

33 Marokkos kvindelige rapper

Soultana tager sagen i egen hånd.

34 Som om man gik rundt på gravsten

Interview med forfatteren Kirsten Thorup.

36 Amnesty dokumenterer

Amnestys researcher på redningsaktion i Middelhavet.

38 Amnesty LIVE

Skriv For Liv og koncert i Vega.

Foto: Scampix

En lokal fisker viser sin olieindsmurte hånd ved bredden af Niger Delta.

160.574

mennesker har anmodet om at få fjernet søgeresultater hos Google, siden EU-domstolen i maj indførte "retten til at blive glemt". De 1.700 er danskere.

BLACKWATER DØMT FOR MASSAKRE

Fire tidligere ansatte i det amerikanske sikkerhedsfirma Blackwater blev i oktober dømt i Washington D.C. for overlagt mord og manddrab i den største enkeltstående massakre på civile under krigen i Irak. I alt blev 17 irakere dræbt og flere såret, da lejesoldaterne uden grund åbnede ild på Nisour Square i Bagdad den 16. september 2007.

Blackwater indgik flere milliardkontrakter med det amerikanske militær om at løse sikkerhedsopgaver i Irak, men efter en række skandaler stoppede præsident Obama samarbejdet, og selskabet blev siden solgt. I dag har Blackwaters kontroversielle ejer, Eric Prince, stiftet Frontier Services Group sammen med kinesiske investorer, som løser sikkerhedsopgaver i Afrika.

Herhjemme har Jylland-Posten afsløret, at ansatte i både Forsvarsministeriet og PET deltog i kurser hos Blackwater i USA i 2008 – altså efter skandalerne i Irak. Den 30. september svarede daværende justitsminister Karen Hækkerup (S) i Folketinget, at regeringen ikke så nogen problemer i, at PET samarbejdede med Blackwater.

SHELL VILDLEDTE OM OLIEUDSLIP

Dokumenter viser, at Shell har fortiet afgørende oplysninger om forurening i Niger Delta.

Oliegiganten Shell har i årevis misinformeret om omfanget af de olieudslip, som har forurenede enorme områder i Niger Delta og ødelagt livsgrundlaget for titusindvis indbyggere. Det afslører Amnesty International, der gennem fem år har forsøgt at stille Shell til ansvar for miljøødelæggelserne i Nigeria, hvor selskabet har opereret siden 1958.

Dokumenter fra en domstol i Storbritannien, hvor beboere i Niger Delta har anlagt erstatnings-sag, viser, at Shell igen og igen har fremlagt urigtige oplysninger, selv om Amnesty ved hjælp af satellitbilleder, videoer og anden dokumentation har forsøgt at få Shell til at tage ansvar.

I to konkrete olieudslip fra 2008 hævder Shell at have spildt 4.000 tønder olie fra en ødelagt rørledning, mens Amnesty på baggrund af uafhængige undersøgelser fra amerikanske olieeksperter har vur-

deret udslippene til mindst 100.000 tønder olie. Forureningens omfang har betydning for indbyggernes mulighed for at få erstatning.

Retssagen har ført til, at Shell langt om længe erkender, at man har brugt forkerte målemetoder til at beregne udslippets størrelse. Det rejser tvivl om omfanget af hundredvis af andre olieudslip, som Shell står bag.

Shell nægter dialog

Amnesty Internationals talskvinde Audrey Gaughran er overbevist om, at Shell hele tiden har været klar over de fejlagtige beregninger.

"Vi har gentagne gange givet dem beviser for, at de har foretaget en dramatisk underdrivelse af deres olieudslip. Shell har nægtet at gå i dialog med os, og først nu, hvor de står i en britisk retssal, er de tvunget til at indrømme", siger hun.

Shell har også fortiet afgørende oplysninger om risikoen for nye

olieudslip fra sine olierørledninger i Niger Delta. Shell har forklaret, at de fleste olieudslip skyldes sabotage fra vrede indbyggere, men af interne dokumenter fremgår det, at Shell allerede i 2002 vidste, at "den resterende levetid for de fleste olierørledninger er mere eller mindre ikke-eksisterende, mens nogle sektioner rummer betydelig risiko og fare". I et andet internt dokument fra 2009 skriver Shell, at "rørledningerne har ikke været ordentligt vedligeholdt eller sikkerhedstestet i over 15 år".

Afsløringerne bør få alvorlige konsekvenser for Shell, mener Audrey Gaughran:

"Det er skandaløst, at Shell vedholdende har skudt skylden for størstedelen af olieudslippene på sabotører, når de var fuldstændig klar over, hvor dårlig stand deres rørledninger var i. Selskabet står fuldstændig miskrediteret tilbage".

VÅBENTRAKTAT TRÆDER I KRAFT TIL JUL

Det ligner en julegave til de millioner af mennesker, der lever i områder med væbnet konflikt. For efter over 20 års græsrods-kampagner og diplomatiske slagsmål træder FN's nye våbenhandelstraktat, Arms Trade Treaty, i kraft den 24. december. Det sker, efter at antallet af deltagende stater har passeret 50 lande – deriblandt Danmark.

Amnesty International har med flere store kampagner været den stærkeste drivkraft for den nye traktat, der indeholder en række begrænsninger af den internationale våbeneksport. Over en halv million mennesker bliver dræbt af skydevåben hvert år, mens millioner bliver såret eller tvunget på flugt som følge af den uregulerede våbenhandel.

”Våben dræber hvert minut. De frygtelige menneskelige lidelser i lande som Irak, Syrien og Sydsudan vidner om, hvorfor verden har så hårdt brug for en effektiv våbenhandelstraktat, som kan begrænse overgreb og krigsforbrydelser”, siger Amnestys generalsekretær Lars Normann Jørgensen.

Spredningen af våben og ammunition er senest dokumenteret af den EU-støttede organisation Conflict Armament Research, der har indsamlet brugt ammunition i de områder af Syrien og Irak, der er kontrolleret af Islamisk Stat (IS). Analysen viser, at våbenfirmaer fra 21 forskellige lande med Rusland, Kina, USA, Serbien og Rumænien i spidsen har leveret ammunitionen.

Kilde: Conflict Armament Research

Filmen ”Citizen Four” om Edward Snowden satte rekord på CPH:DOX, som nu sender den ud i hele landet. Som Amnesty-medlem får du 10 kr. rabat, hvis du tager bladet med i biffen.

” Det er en af de vigtigste dokumentarfilm i nyere tid. Vi har aldrig nogensinde oplevet en lignende interesse for en film i festivalens historie.

Tine Fischer, festivaldirektør for CPH:DOX

Asien:

Nobels Fredspris gik i år til skolepigen Malala Yousafzai fra **Pakistan** og menneskerettighedsforkæmperen Kailash Satyarthi fra **Indien** for deres arbejde for børns rettigheder og retten til skolegang. Malala overlevede for to år siden mirakuløst at blive skudt af Taleban på grund af sin offentlige kampagne for pigers uddannelse, og sidste år modtog hun Amnestys Ambassador of Conscience-pris.

Mellemøsten:

Et halvt år efter, at **Qatar** lovede en række tiltag for at standse udnyttelsen af de migrantarbejdere, som bygger hoteller og fodboldstadions til VM i fodbold i 2022, er der stort set intet sket, dokumenterer Amnesty, der advarer om, at VM risikerer at blive husket for grov udnyttelse og slavelignende brug af udenlandske arbejdere.

Europa:

EU-Kommissionen har åbnet en sag mod **Tjekkiet** på grund af den systematiske diskrimination af romaer, blandt andet i skolesystemet, hvor romabørn typisk sendes i specialklasser for mentalt handicappede. Det er første gang nogensinde, at Kommissionen starter en sag mod et medlemsland på grund af diskrimination mod romaer, selvom de er Europas største etniske minoritet og udsættes for diskrimination i en række EU-lande.

USA:

Twitter har lagt sag an mod regeringen i **USA** for at få ret til at fortælle offentligheden, hvilke og hvor mange informationer, efterretningstjenesterne forlanger udleveret om Twitters brugere som led i overvågningen af borgerne.

Syd- og Mellemamerika:

I **Mexico** er 43 studerende efter alt at dømme blevet myrdet, brændt og smidt i en flod af et narkokartel i delstaten Guerrero. Massakren, der blot er den seneste i Mexico, har ført til demonstrationer over hele landet rettet imod regeringen og de korrupte myndigheder og politikorps, der samarbejder med kartellerne.

Afrika:

Blot få uger efter, at **Gambia** modtog massiv kritik ved evalueringen af landets menneskerettighedssituation i FN, har de gambianske myndigheder nægtet et FN-hold adgang til detentionscentre, hvor de ønskede at undersøge beskyldninger om tortur og henrettelser.

MINISTERIET ER I GANG MED AT UNDERSØGE...

I det seneste nummer af AMNESTY søgte vi svar på, hvorfor Danmark efter syv år endnu ikke har ratificeret FN's konvention om beskyttelse mod tvungne forsvindinger, som Danmark underskrev i 2007. Men trods gentagne løfter til FN om at tilslutte sig

konventionen var Justitsministeriet stadig ikke færdige med at undersøge, om det kræver ændringer af dansk lov for at leve op til konventionens forpligtelser.

Det fik tidligere udenrigsminister Per Stig Møller (K) til at bede om en forklaring i Folketingets udenrigsudvalg. I et skriftligt svar forklarer justitsminister Karen Hækkerup (S):

”Justitsministeriet er i gang med at undersøge, i hvilket omfang det vil være nødvendigt at ændre dansk lovgivning, for at Danmark kan ratificere konventionen og dens bestemmelser”.

Så blev vi alle meget kloge.

Foto: Ikon Images

GRUK FOR AMNESTY

Den verdensberømte danske digter og opfinder Piet Hein skrev i 1981 et af sine gruk til ære for Amnesty. 33 år senere støtter multikunstnerens familie os stadig – noget vi er meget glade for. For hver solgt Karlsvognen lysestage går 200 kroner til Amnesty. Køb den på amnesty.dk/shop

*Det gælder nu som aldrig før
at andres lod er fælles kår,
at nøden i din nabos gård –
den banker på din egen dør.*

*Du passer dit. Hvad kan du mere?
Jo, du kan åbne for den stemme,
som lar dig nådeløst fornemme,
at det er dig alt dette sker.*

Foto: Scanpix

En kristen kvinde demonstrerer i Lahore i Pakistan efter drabet på hendes gravide søster og dennes mand.

KRISTEN KVINDE DØDSDØMT I PAKISTAN

En pakistansk domstol i Lahore besluttede i oktober af afvise en appelsag fra den 45-årige kristne kvinde Asia Bibi, der i 2010 blev dødsdømt for blasfemi, fordi hun angiveligt fornærmede profeten Muhammed under en

diskussion med nogle muslimske kvinder.

Asia Bibi har siddet isolationsfængslet de sidste fire år, og menneskerettighedsgrupper i Pakistan mener, at dommerne lægger under for pres fra islamistiske grupper, der mødte

op under retssagen og krævede hende henrettet.

Frygten er velbegrundet. I januar 2011 blev Punjabs guvernør Salmaan Taseer dræbt af sin sikkerhedsvagt, fordi han kritiserede blasfemiloven og førte kampagne for Asia Bibis løsladelse. To måneder senere blev Pakistans minister for minoriteter, Shahbaz Bhatti, likvideret af samme årsager. Senest blev et kristent par lynchet af en menneskemængde i Lahore, der mente, at de havde vanæret koranen.

Amnesty betegner dommen mod Asia Bibi som dybt uretfærdig og opfordrer Pakistan til at afskaffe blasfemiloven:

”Asia Bibi skulle aldrig have været straffet, og det er frastødende, at hun risikerer sit liv på grund af et skænderi”, siger David Griffiths fra Amnestys Asien-kontor.

Du kan hjælpe ved at sende et brev til premierminister Nawaz Sharif og kræve Asia Bibi løsladt.

Skriv til:
Prime Minister Nawaz Sharif
Prime Minister House
Secretariat
Constitution Avenue
Islamabad
Pakistan

AMNESTY-RAPPORT OM IRAK GIVER GENLYD

Amnestys dokumentation af, at Iraks regering støtter shia-muslimske militser, som står bag drab, bortførelser og tortur af civile sunni-muslimer mistænkt for at støtte Islamisk Stat (IS), får danske politikere til at kræve, at Danmarks militære indsats i koalitionen mod IS

skal betinges af, at overgrebene standses.

”Jeg mener ikke, vi kan deltage i en luftoperation for at hjælpe den irakiske regering, hvis den samme irakiske regering selv undertrykker befolkningen”, siger SF’s Holger K. Nielsen til DR.

Samme melding kommer fra de to udenrigsordførere Zenia Stampe (R) og Lars Barfoed (K). Reaktionen kommer efter, Amnesty har opfordret Danmark til at presse den irakiske regering til at tøjle militserne, så den sekteriske vold i landet ikke eskalere yderligere.

Israelsk politi tilbageholder en ung palæstinensisk dreng efter fredagsbønnen i Jerusalem 24. oktober.

Foto: Scampix

Amnestys rapport formår ikke at bidrage til den vigtige diskussion, der er nødvendig for at løse konflikten. I stedet stiller Amnesty sig til rådighed som et propagandaværktøj for Hamas og andre terrorgrupper.

Svar fra Israels udenrigsministerium på Amnestys rapport, der anklager både Israel og Hamas for at stå bag krigsforbrydelser under sommerens konflikt i Gaza.

50 års fængselsstraf risikerer El Salvadors kvinder, hvis de dømmes for at have aborteret med vilje.

2.379

mennesker er dræbt af amerikanske droner i Pakistan siden 2004.

4 procent af droneofrene er relateret til al-Qaeda. USA fastholder, at kun "bekræftede terrorister på højeste niveau" bliver angrebet.

Kilder: Bureau of Investigative Journalism

Foto: Polfoto

En syrisk pige i en lejr i Tyrkiet, der huser 1,6 millioner flygtninge.

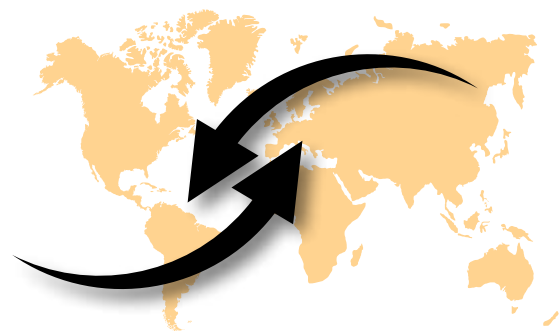
ASYLPOLITIK PÅ AFVEJE

Den 8. oktober præsenterede Dansk Folkeparti og Liberal Alliance to næsten identiske forslag om, at asylansøgere ikke længere skal have beskyttelse i Danmark, men vendes rundt i lufthavnen og sendes til lejre i nabolandene – eller i Kenya – for at spare penge. Men begge forslag er i strid med Flygtningekonventionen, der forpligter Danmark til at sikre asylansøgenes sikkerhed. Det vil i praksis være nærmest umuligt i udlandet, da den økonomiske fordel kun opnås, hvis asylansøgerne sendes til fattige lande, der ofte har problemer med at overholde menneskerettighederne.

"Vi er åbenbart ved at miste evnen til medmenneskelighed, når vi synes, at det er et mål at deportere mennesker på flugt tilbage til lande, hvor der ikke er nogen sikkerhed og tryghed", siger Claus Juul, der er jurist i Amnesty.

Kort efter fremlagde justitsminister Mette Frederiksen (S) et lovforslag, så flygtninge, der ikke er personligt forfulgte, men på flugt fra bomberegneren i Syrien, i første omgang kun får opholdstilladelse i et år, ligesom de ikke kan opnå familiesammenføring det første år. Men forslaget kan ikke realiseres uden at bryde Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 om retten til familieliv, påpeger Amnesty i et høringsvar til regeringen.

FREMSKRIDT – TILBAGESKRIDT

- + USA's højesteret har tilladt ægteskab mellem homoseksuelle i fem nye stater, så i alt 32 stater tillader det, mens 18 stater fortsat forbyder det.
- + Danmark tiltræder tillægsprotokollen til FN's handicapkonvention, som giver mulighed for, at personer kan klage til en komité over brud på konventionen.
- + Spanien dropper ny abortlov, der blandt andet ville gøre det vanskeligere for voldtægts ofre at få adgang til en abort. Mere end 130.000 mennesker underskrev Amnestys protest mod lovforslaget.
- + Afghanistan har henrettet fem mænd. Det er første gang i år, at dødsdomme eksekveres.
- + Egypten strammer kursen over for civilsamfundsorganisationer, der senest den 10. november skulle registrere sig og dermed underlægge sig regeringens kontrol.
- + Kinas eksport af torturedskaber er næsten femdoblet på 10 år. Elektriske stave, knipler med pigge af metal samt tunge fodlænker anvendes blandt andet af sikkerhedsstyrker i Nepal, Thailand og Cambodja.

HAR DU NOGET AT SKJULE?

Det kan ikke dokumenteres, at USA's globale masseovervågning har forhindret et eneste terrorangreb. Til gengæld har den med sikkerhed krænket privatlivet for millioner af mennesker og afskrækket journalister og advokater fra at gøre deres arbejde.

Masseovervågning vinder frem både som en ny teknisk mulighed og som et accepteret princip. Hvor udbredt overvågningen er, ved vi takket være den amerikanske whistleblower Edward Snowden. Dokumenter viser, at hans tidligere arbejdsgiver, NSA, har overvåget millioner af borgere over hele verden, deriblandt udenlandske statsledere, og angiveligt samarbejder med Danmark om tapning af internettrafik fra fiberkablerne herhjemme.

Overvågningen er et klart brud på retten til privatliv for de millioner af mennesker, som uden at være mistænkt for noget som helst har fået deres kommunikation overvåget. Men synes vi overhovedet, at det er et problem?

Herhjemme har statsminister Helle Thorning-Schmidt (S) stadig ”ingen grund til at tro, at der er foregået ulovlig overvågning i Danmark”. Amnesty og andre har ellers efterlyst en dansk undersøgelse af masseovervågningen og kritiseret regeringen for både at se stort på dokumentationen fra Snowden og på danskernes ret til privatliv.

Men danskerne er tilsyneladende mere enige med statsministeren og mindre bekymrede end Amnesty, viser en meningsmåling foretaget for AMNESTY. Vi støtter Snowden, men under halvdelen af os ønsker overvågningen i Danmark undersøgt, og kun hver niende af os har ændret vores egne internetvaner på grund af afsløringerne.

Vi har spurgt en række eksperter, om vi bør bekymre os for overvågningen. De siger, at indsamlet data aldrig er beskyttet mod mis-

brug. At selvom vi stoler på regeringen i dag, så må vi sikre os en grænse for statens viden om os. At digitaliseringen af vores liv er løbet fra beskyttelsen af vores privatliv.

Men indtil en almindelig borger kommer alvorligt i klemme på grund af overvågningen, virker argumenterne abstrakte, siger de også. Og når vi ikke opdager, at det for eksempel registreres, når vi taler i telefon med vores arbejdsgiver eller sms'er med vores kæreste, så er det nemt at købe argumentet om, at vi intet har at frygte, hvis vi intet skjuler, og at overvågningen gør os alle mere trygge.

Gardiner og konvolutter

Men passer det virkelig, at vi intet har at skjule? Vi ville ikke frivilligt selv lave lister til staten over, hvem vi taler med, hvor, hvornår og hvor længe. Vi udleverer heller ikke selv vores kodeord til e-mails, Facebook og netbanken, så staten kan kigge med. Vi ville stejle, hvis man satte kameraer op i vores hjem for at optage alt, hvad vi foretager os.

I stedet lægger vi vores papirbreve i konvolutter, så de ikke er læsbare for enhver, de passerer forbi. Vi sætter gardiner for vores vinduer. Vi hvisker til vores kæreste, før vi falder i søvn. Hvad enten vi tænker på det som en menneskeret eller den naturligeste ting i verden, så værner vi om vores kommunikation og vores privatliv.

”Opretholdelsen af privatlivets fred er afgørende for den menneskelige lykke. Det skyldes årsager, vi sjældent diskuterer, men som de fleste alligevel instinktivt bakker op

om, fordi de selv gør så meget for at beskytte deres eget privatliv”, skriver journalisten Glenn Greenwald, der som den første skrev om Edward Snowdens afsløringer af NSA's hemmelige masseovervågning.

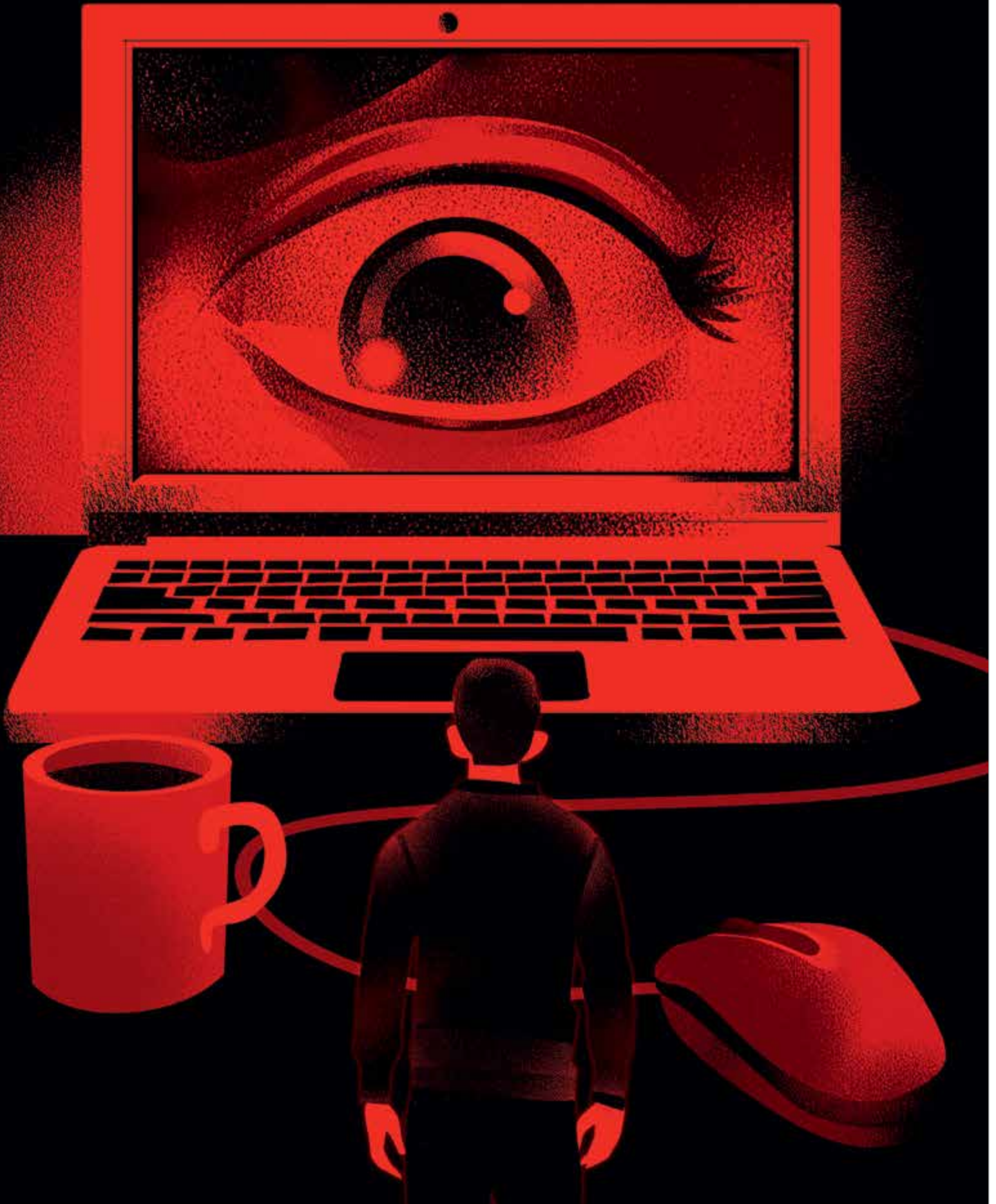
Han bakkes op af flere undersøgelser, der viser, at vi opfører os anderledes, når vi tror, vi iagttages. Vi forsøger at undgå skam og fordømmelse, vi holder os til socialt accepteret adfærd, og vi undgår handlinger, som kunne opfattes som afvigende eller unormale.

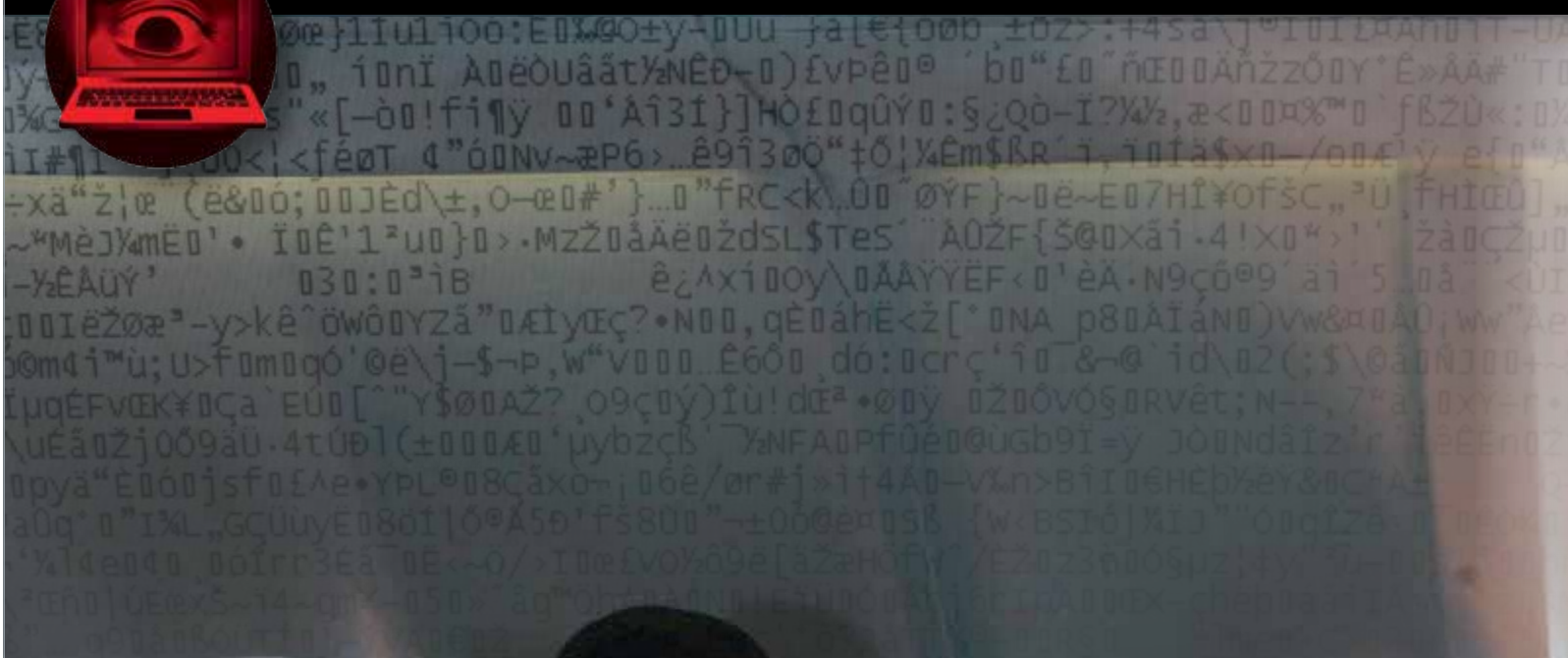
En dårlig byttehandel

Denne teoretiske indvending mod overvågning har nye undersøgelser allerede dokumenteret. Som en konkret konsekvens af masseovervågningen ændrer journalister og advokater i USA adfærd og undgår bestemte sager og emner på grund af frygten for overvågning. Andre undersøgelser viser, at USA ikke har kunnet dokumentere, at masseovervågningen har forhindret et eneste terrorangreb. Selv hvis man mener, at staten har ret til at overvåge os alle, virker det som en dårlig byttehandel.

Men masseovervågningen vinder frem, både i og uden for Danmark. I dette tema forsøger vi at belyse konsekvenserne og give dig bedre muligheder for at beskytte dig selv. Uanset om du har noget at skjule eller ej, så er der måske god grund til, at du selv bevarer kontrollen over, hvem der kan følge med i dit privatliv. ◊

USA's mest eftersøgte mand

I december 2012 kontakter whistlebloweren Edward Snowden anonymt de to journalister Glenn Greenwald og Laura Poitras og fortæller dem, at han har nogle informationer, som de med garanti vil finde interessante. Seks måneder senere ruller den største overvågningsskandale i nyere tid.

Vor tids største overvågningsskandale begynder med to e-mails. Den ene bliver starten på en korrespondance, mens den anden synker længere og længere ned i en indbakke, før den bliver glemt.

I modtagerfeltet i den ene e-mail står der Glenn Greenwald. Den kommer fra "Cincinnatus", som skriver, at han "lægger meget stor vægt på, at mennesker kan kommunikere sikkert med hinanden". Den anden e-mail er til Laura Poitras. Afsenderen kalder sig "Citizen Four", og han indleder sin besked med et forbehold: "På dette tidspunkt kan jeg ikke tilbyde dig andet end mit ord".

Begge e-mails slutter med en opfordring til at installere krypteringsprogrammet PGP,

så de kan kommunikere, uden at andre læser med. For en tid i hvert fald, som den anonyme afsender skriver.

Cincinnatus og Citizen Four er én og samme person. Men det ved hverken film-dokumentaristen Laura Poitras eller juristen og Guardian-skribenten Glenn Greenwald, der begge har beskæftiget sig indgående med USA's lovgivningsmæssige og militære reaktioner på terrorangrebet den 11. september 2001. De ved heller ikke, at de begge er blevet kontaktet – rent ud sagt håndplukket – og at de et lille halvt år senere sammen vil være på vej til Hong Kong for at møde den anonyme kilde, der påstår, at den amerikanske efterretningstjeneste NSA udspionerer borgere

verden over, og at han er klar til at dele dokumentationen for sin påstand med offentligheden. Ikke som Cincinnatus. Ikke under navnet Citizen Four. Men som sig selv, Edward Joseph Snowden, 29-årig amerikansk efterretningsagent og ansat hos en underleverandør til NSA.

Faktisk ved Greenwald og Poitras til at begynde med slet ikke, om de skal stole på den person, som skriver til dem. Glenn Greenwald tvivler på, at det er besværet værd at kryptere sin e-mail, blot for at en mulig tosse kan sende ham ugens tomme løfte om et scoop, der vil ryste verden. Så han beslutter sig for at lade være og ærgrer sig ikke, da Cincinnatus holder op med at skrive til ham. Først da Laura

Ifølge det russiske luftfartsselskab Aeroflot havde Edward Snowden booket vinduessæde 17A på dette fly fra Moskva til Cuba den 24. juni 2013. Men som i en spionroman dukkede hovedpersonen aldrig op, og de dusinvis af journalister og fotografer, der gik ombord på flyet, måtte nøjes med at jage hans skygge.

USA's mest eftersøgte mand

Edward Snowden deler vandene i USA, men mange aktivister betragter ham som en helt, der med sit mod viser vejen for andre whistleblowere.

Poitras kontakter ham personligt, og de senere møder Snowden på et hotelværelse i Hong Kong, går det op for Greenwald, at Cincinnatus er whistlebloweren Edward Snowden, der undervejs er blevet en smule frustreret over Greenwalds manglende vilje til at kryptere sin e-mail.

”Her står jeg parat til at sætte min frihed, ja måske mit liv, på spil for at udlevere tusindvis af tophemmelige dokumenter fra nationens mest hemmelighedsfulde tjeneste til den her fyr. Et læk, der vil kunne resultere i sneesevis, hvis ikke hundredvis af kæmpestore journalistiske scoops. Og så kan han ikke engang tage sig sammen til at installere et krypteringsprogram”, fortæller Edward Snowden i Glenn Greenwalds for nyligt udkomne bog ”Overvåget”.

Før og efter Snowden

To år senere virker kravet om kryptering ikke længere som en paranoid idé udklækket under sølvpapirhatten. Afsløringen af, at NSA forsøger at indsamle, analysere og udnytte al digital kommunikation i verden, har gjort kryptering til et mantra blandt it-eksperter, mens USA og deres nærmeste overvågningspartnere er gået til yderligheder i forsøget på at standse afsløringerne.

Det amerikanske internetfirma Lavabit, hvor Snowden havde sin krypterede e-mail-konto, er blevet tvunget til at lukke, fordi ejeren nægtede at udlevere sine kunders data til

FBI. I The Guardians hovedkontor i London har agenter fra den britiske efterretningstjeneste GCHQ tvunget ansatte på avisen til fysisk at destruere de harddiske, som Snowden-dokumenterne var gemt på, angiveligt under trussel fra højeste politiske sted om at lukke avisen, hvis den ikke parerede ordre.

På en videooptagelse af den absurde scene, som The Guardian har offentliggjort, instruerer agenterne tre journalister, der med støvmasker for munden og nedstrygere og boremaskiner i hænderne går i gang med at ødelægge harddiskene minutløst. Episoden varer tre timer.

Også advokater, som beskæftiger sig med overvågningen, har taget nye forbehold.

Da AMNESTY via e-mail kontakter Edward Snowdens advokat Ben Wizner, der arbejder for organisationen American Civil Liberties Union i New York, for at arrangere et interview, svarer han kort og godt:

”Det vil jeg gerne. Men du skal have PGP! Det insisterer jeg på, hvis vi skal diskutere ES (Edward Snowden, red.)”

Med den PGP-krypterede e-mail på plads forklarer Ben Wizner, at det var Laura Poitras, der hjalp ham med at installere krypteringsprogrammerne, så han kunne kommunikere sikkert med Snowden.

”Jeg kendte både Laura og Glenn i forvejen – privat og professionelt. Jeg har fungeret som både rådgiver og kilde for dem i en række sager, og derfor kontaktede Laura mig for at

JUNI 2013

JULI 2013

SNOWDENS AFSLØRINGER

FØRSTE LÆK

Afsløringerne af amerikansk masseovervågning begynder i aviserne The Guardian og Washington Post: En hemmelig dommerkendelse lader NSA indhente data om millioner af amerikanere fra teleselekskaberne.

ANDET LÆK

NSA har adgang til data fra borgere over hele verden via bagdøre til amerikanske it-giganter som Facebook, Google, Microsoft, Apple og Skype. Der Spiegel rapporterer, at Tyskland er EU's mest overvågede land, og at NSA dagligt indsamler data fra op mod 20 millioner tyske telefonopkald. Snowden flygter fra Hong Kong og strander i transitzonen i Moskvas lufthavn i 40 dage, før han får russisk opholdstilladelse.

AVIS RANSAGET

I en kælder under The Guardians kontor i London tvinges avisens redaktør og computereksperter til fysisk at smadre de harddiske, som Snowdens dokumenter har været gemt på. Seancen overvåges af teknikere fra den britiske efterretningstjeneste GCHQ. Forinden havde den britiske regering truet med at lukke avisen på grund af afsløringerne.

JAGTEN PÅ SNOWDEN

På vej hjem fra et topmøde i Moskva tvinges den bolivianske præsident Evo Morales til at lande i Østrig, efter at Frankrig, Spanien og Portugal nægter hans fly gennemrejse i deres luftrum. Bolivia beskylder USA for at stå bag aktionen, fordi Morales i Moskva har udtalt, at han overvejer at tilbyde Snowden asyl.

Edward Snowden opholder sig i dag i Moskva, hvor han ifølge sin advokat har fået en treårig opholdstilladelse.

høre min mening om den mystiske Citizen Four, som hævdede, at han var en senior efterretningsofficer, og som havde sendt hende nogle smagsprøver på de oplysninger, han var i besiddelse af. De var så opsigtsvækkende, at der nærmest gik ild i vores hår. Vi drøftede, om det var en fælde, et falsk set-up, eller om kilden var troværdig. Men til sidst besluttede vi, at de skulle rejse ud og møde ham i Hong Kong”, fortæller Ben Wizner til AMNESTY.

Et hotelværelse i Hong Kong

På vej mod det aftale mødested på tredje sal i det enorme og fashionable Hotel Mira i Hong Kong sørger Glenn Greenwald og Laura Poitras for, at de ikke bliver skygget. De følger instrukserne fra den anonyme Citizen Four, som på forhånd har givet dem et tegn til,

hvordan de skal genkende ham. Men da han træder ind i rummet, hvor de venter, kommer synet fuldstændig bag på Greenwald. Foran dem står en ung mand i en falmet, hvid t-shirt og cowboybukser, kortklippet hår og et lille gedebukkeskæg. Han ligner enhver anden computernørd i starten af tyverne – ikke en efterretningsagent. Men i hånden bærer han det aftalte tegn – en uløst profes-sorterning.

På hotelværelset går Greenwald i gang med halvt at interviewe og halvt at krydsforhøre Snowden, mens dokumentaristen Laura tager sit kamera ud af tasken og begynder optagelserne til det, der siden bliver til dokumentarfilmen ”Citizen Four”. Filmen skildrer den stigende paranoia og nervøsitet, der indrammer dem under de klaustrofobiske dage på det

lille hotelværelse, hvor Snowden guider dem igennem den omfattende mængde af NSA-dokumenter.

Afsløringerne ruller

Få dage senere begynder afsløringerne, da Glenn Greenwald den 6. juni 2013 publicerer historien om, at en hemmelig amerikansk dommerkendelse tillader NSA at tappe telefondata fra millioner af amerikanere. En påstand som NSA's øverste ledelse kategorisk har afvist i en officiel senatshøring blot få måneder forinden. Nyheden når verden rundt, og så rammer afsløring nummer to: NSA og FBI har via programmet PRISM en indgang til serverne hos amerikanske it-giganter som Microsoft, Yahoo, Google, Facebook, YouTube, Apple og Skype. Efterretningstjenestens analytikere har med andre ord adgang til lyd, video, fotos, e-mails og dokumenter fra millioner af mennesker verden over.

Allerede med læk nummer to begynder medierne at spekulere i, om historierne stammer fra en whistleblower, og mens Greenwald har travlt med at give interviews om afsløringerne til andre medier, sidder Snowden alene på sin seng i hotelværelset. Kort forinden har han skrevet med sin intetanende kæreste, som har fortalt ham, at politiet har været forbi for at spørge til ham. Nu ser han sine egne afsløringer folde sig ud i en række af USA's største tv-programmer. Fra at have været en mand, der

AUGUST 2013

OKTOBER 2013

NOVEMBER 2013

DECEMBER 2013

EKSKONER UDSPIONERET

Modsat tidligere løfter fra Obama og NSA, fortæller NSA selv, at ansatte i en håndfuld tilfælde har brugt det enorme overvågningsapparat til at spionere imod deres ekskoner og andre af romantisk interesse.

LAVABIT LUKKER

Internetfirmaet Lavabit, der har haft Edward Snowden som kunde, vælger at lukke i protest mod, at myndighederne gør krav på fortrolige informationer fra Snowdens e-mail.

MERKEL AFLYTTET

Der Spiegel skriver, at NSA kan have aflyttet den tyske kansler Angela Merkels telefon i mere end ti år.

THORNING AFVISER

I Politiken gentager Helle Thorning-Schmidt syv gange, at hun ”ingen grund har til at tro”, at hun selv eller andre i Danmark skulle være ulovligt overvåget. Siden har regeringen konsekvent afvist ønsket om en dansk undersøgelse af NSA's overvågning med samme standardsvar.

DANSK PARTNERSKAB

I The Guardians portræt af NSA udpeges Danmark som et af de såkaldte 9-eyes samarbejdslande, der også tæller Norge, Holland og Frankrig. Kun medlemmer af 5-eyes gruppen (USA, Storbritannien, Canada, Australien, New Zealand) samarbejder tættere med NSA.

TERRORFRYGTEN

En amerikansk forbundsdommer vurderer, at ”statsmagten ikke er i stand til at henvise til en eneste sag, hvor analyse af NSA's indsamlede massedata vitteligt har hindret et overhængende terrorangreb”. To dage efter når et panel nedsat af Obama den samme konklusion. Tænketaanken New America Foundation kalder det senere ”misvisende”, når myndighederne påstår, at masseovervågning hindrer terror.

NSA'S MANGE MÅL

New York Times skriver, at NSA og den britiske efterretningstjeneste GCHQ har overvåget både allierede regeringer, internationale hjælpeorganisationer, udenlandske energiselskaber, ansatte i EU, flere afrikanske statsoverhoveder og deres familiemedlemmer, FN-chefer samt ansatte i udenlandske finans- og olieministerier.

virker lettet over, at den aktion, han i månedsvis har planlagt under stor personlig risiko, faktisk er lykkedes, ligner han i filmen nu mere en mand, der ønsker at fylde mindst muligt. Verden udenfor har med fuld kraft fundet ind i værelset på Hotel Mira i Hong Kong.

Halvandet døgn senere står han selv frem i en video:

”Mit navn er Ed Snowden. Jeg er 29 år gammel. Jeg arbejder for virksomheden Booz Allen Hamilton som infrastruktur-analytiker for NSA i Hawaii. Jeg ønsker ikke offentlig opmærksomhed, for jeg ønsker ikke, at historien skal handle om mig. Men jeg har ingen intention om at skjule, hvem jeg er, for jeg ved, at jeg ikke har gjort noget forkert. Mit eneste motiv er at informere offentligheden om, hvad der bliver gjort i deres navn, og hvad der bliver gjort imod dem”.

Spion for offentligheden

Få dage efter Snowden er stået frem, bryder gruppen op fra Hong Kong. Af Laura Poitras film fremgår det, at Snowden ikke har planlagt sin egen videre færd, og han ender med at være fanget i transitzonen i Moskvas lufthavn i 40 dage. Det er her, advokaten Ben Wizner først får kontakt med ham:

”Glenn Greenwald sørgede for, at vi kunne skrive sammen via en krypteret chat. På det tidspunkt blev Glenn kimet ned af medier fra hele verden, der ville tale med ham om Snowden. Så for at undgå at havne i en konflikt,

hvor Glenn efterhånden blev opfattet som Snowdens partner og talsperson snarere end den journalist, der skrev om de lækkede NSA-dokumenter, fik de mig ind som Snowdens advokat”, forklarer Ben Wizner.

I dag har Edward Snowden efterhånden været bosat halvandet år i Moskva, og han har en treårig opholdstilladelse.

”Og der er al mulig grund til at tro, at den bliver forlænget om nødvendigt”, fastslår hans advokat Ben Wizner uden at ville uddybe yderligere.

Men han understreger, at han helst ser, at et europæisk eller sydamerikansk land giver ham politisk asyl. For hvis Snowden mod forventning skulle blive udleveret til USA, så venter der ham formentlig en meget langvarig fængselsstraf for at have lækket dokumenter, der vedrører den nationale sikkerhed. Snowden vil i givet fald blive retsfulgt efter den amerikanske spionagelov, der stammer fra Første Verdenskrig og udelukker den anklagede fra at føre et fornuftigt forsvar. Spionageloven skelner nemlig ikke mellem at lække dokumenter til udenlandske fjender eller til pressen. Snowden vil være afskåret fra at fortælle, at han handlede i offentlighedens interesse – på samme måde som en anden whistleblower, Bradley Manning, der fik 35 års fængsel for at udlevere hemmeligstemplet materiale til WikiLeaks.

”Det eneste anklagemyndigheden behøver at sandsynliggøre, er, at Edward Snowden var

klar over, at han var besiddelse af klassificerede informationer, der vedrører den nationale sikkerhed, og at han videregav de informationer til nogle personer, der ikke havde autorisation til at læse dem. Han vil ikke kunne forsvare sig med, at han har afsløret NSA’s illegale aktiviteter, og at den amerikanske regering tillod ulovlig masseovervågning af os alle sammen. Han vil heller ikke kunne henvise til, at hans handlinger har skabt en global debat af historiske dimensioner om overvågning og internetsikkerhed, og at det har ført til ændret lovgivning i nogle lande. Det betyder heller ingenting, at han ikke har haft nogen personlig vinding ved at gøre det. Spionageloven tillader ikke den form for argumenter. Den fratager reelt den anklagede enhver form for meningsfyldt forsvar”, forklarer Ben Wizner.

Foreløbig har det amerikanske justitsministerium kun rejst tre anklagepunkter mod Snowden i forbindelse med den efterlysning, der blev sendt ud via Interpol umiddelbart efter, at han stod frem. Hvert af dem kan give op til ti års fængsel. Men anklageskriftet vil ifølge Ben Wizner blive udvidet væsentligt, hvis CIA rent faktisk får fingre i Snowden.

”Teoretisk set kan de lave et anklagepunkt for hvert dokument, han har lækket. På den måde kan det ende op med hundredvis af anklager. Under alle omstændigheder har han udsigt til en livstidsdom uden mulighed for prøveløsladelse”, siger advokaten.

JANUAR

2014

MARTS

2014

JUNI

2014

KLIMATOPMØDET

Avisen Information skriver, at NSA i 2009 spionerede mod andre lande før klimatopmødet i København og planlagde at fortsætte spionagen under forhandlingerne. Et af målene var Danmark. I et lækket dokument står der, at NSA ”vil fortsætte med at forsyne beslutningstagere med enestående, betimelige og værdifulde indblik i nøglelandes forberedelser og mål for konferencen.

122 STATSLEDERE

Der Spiegel skriver, at 122 udenlandske stats- overhoveder er blevet overvåget i 2009.

SNOWDEN VIDNER

Snowden taler til EU-parlamentet via videolink under en høring om overvågning og gentager sit tilbud om også at vidne for den amerikanske kongres, hvis de vil undersøge masseovervågningen.

TYSK UNDERSØGELSE

Den tyske statsanklager annoncerer åbningen af en formel undersøgelse af beskyldningerne om overvågning af Merks telefon. Undersøgelsen omfatter ikke beskyldningerne om amerikansk masseovervågning af tyske borgeres kommunikation.

DANSKE FIBERKABLER

Information skriver, at Forsvarets Efterretningstjeneste efter alt at dømmes samarbejder hemmeligt med NSA om at tappe fiberkabler, der transporterer europæiske telefonopkald og internettrafik gennem Danmark.

Snowdens advokat vurderer, at han står til en livstidsdom uden mulighed for prøveløsladelse, hvis han vender hjem. Disse aktivister i Tyskland har et andet syn på sagen.

Edward Snowden i gang med at forklare Glenn Greenwald om NSA's overvågning på hotelværelset i Hong Kong.

Foto: Praxis Film

Tiden arbejder for Snowden

Men intet er afgjort, for selv om både politikere og mange meningsdannere i USA i begyndelsen udråbte Snowden som landsforræder, så vurderer Ben Wizner, at folkestemningen vil vende med tiden.

”Flere og flere amerikanere bliver overbevist om, at Edward Snowden havde gode intentioner med at lække dokumenterne, og at han handlede i samfundets tjeneste. Samtidig bliver NSA's troværdighed mindre og mindre, når de hævder, at han har bragt den nationale sikkerhed i fare. Hvis du for et år siden havde fortalt mig, at Edward Snowden ville blive indstillet til Nobels Fredspris af en række

fremtrædende politikere i Europa, så ville jeg ikke have troet på dig. Men det skete faktisk. Så tiden arbejder for Snowden, og måske vil USA med tiden frafalde anklagerne”, siger Ben Wizner.

Han trækker en parallel til whistlebloweren Daniel Ellsberg, der i 1971 lækkede de såkaldte Pentagon Papers om Vietnam-krigen til Washington Post og efterfølgende blev lagt for had i politiske kredse i årevis. Ellsberg blev anklaget under spionageloven, men frikendt, da det kom frem, at regeringen brugte ulovlige beviser og bestikkelse i sagen.

”Den offentlige smædekampagne mod Ellsberg var lige så ubehagelig som den storm, der

først rejste sig mod Snowden. Men i dag er Ellsberg nærmest en helgen i det amerikanske samfund for at have afsløret regeringens løgne i Vietnam-krigen”, siger Wizner.

På en måde er Snowden ude i et ærinde, der minder om Daniel Ellsberg, siger Wizner, nemlig spørgsmålet om at stille politikerne til ansvar for løgn og magtmisbrug.

”Snowdens primære mål var at genskabe den demokratiske balance og stille magthaverne til ansvar for deres lyssky og ulovlige handlinger. Han ville skabe en offentlig debat om overvågningssamfundet ved at stille disse informationer til rådighed. Og det må man sige, at han er lykkedes med”. ☞

JULI

2014

OKTOBER

2014

NOVEMBER

2014

UFORSTÅELIG LOV

Danske jurister vurderer, at tilsynet med efterretnings-tjenesterne herhjemme ikke kan kontrollere et muligt samarbejde mellem FE og NSA om at tappe fiberkabler i Danmark. Flere politiske ordførere erkender, at de ikke forstod, at loven gav FE ret til at tappe enorme mængder data og videregive dem til NSA, da de et år tidligere behandlede loven.

SPIONCHEF UDVIST

Tyskland udviser den amerikanske spionchef i Berlin, fordi Obama ikke samarbejder om at opklare de mange systematiske aflytninger, som NSA har foretaget i Tyskland af almindelige borgers kommunikation. Tyskland begrunder også udvisningen med, at USA har hyret to tyskere til at spionere for USA,

KILDER TØR IKKE TALE

Human Rights Watch og American Civil Liberties Union rapporterer, at masseovervågning skader USA's journalister og jurister, fordi kilder ikke tør tale, og advokater undviger sager om bestemte emner. Også PEN i USA finder, at amerikanske journalister er så bekymrede for statslig overvågning, at hver sjette bevidst har undgået emner som national sikkerhed, narkokrig, terror og Occupy-bevægelsen.

TYSKE FIBERKABLER

Avisen Süddeutsche Zeitung afdækker, at den tyske efterretningstjeneste BND i en årrække frem til 2008 samarbejdede med NSA om at overvåge internet- og telefontrafik ved verdens største internetknodepunkt i Frankfurt.

CIA-FLY I DANMARK

Søndagsavisen skriver, at danske myndigheder gav tilladelse til, at et fly, der tidligere er identificeret som CIA-fangefly, i juni 2013 landede i København sandsynligvis som en del af jagten på Edward Snowden. Flyet blev i København i fem dage. Enhedslisten kalder det ”en kæmpe skandale”, at Danmark deltager i jagten på Snowden, og kalder transportministeren i samråd.

Da Edward Snowden i juni 2013 indbød til pressekonference efter sin flugt til Moskva, skete det fra en krypteret e-mailkonto hos det amerikanske firma Lavabit. Dagen efter troppede FBI op hos Lavabit og krævede adgang til alle kundernes passwords og kommunikation. Men Lavabits grundlægger, Ladar Levison, nægtede. I stedet valgte han at lukke sit livsværk.

GIV OS SNOWDENS PASSWORD

Ladar Levison var på sin vis forud for sin tid, da han den 1. april 2004 oprettede selskabet Lavabit. En e-mailservice, som tilbød sine kunder en stærkt krypteret beskyttelse af deres personlige data og kommunikation. Men nyheden druknede. For samme dag annoncerede Google sin gratis Gmail med 1 gigabyte lagerplads, hvilket var uhørt stort dengang.

”Alle troede, at det var en aprilsnar. For hvordan skulle det kunne lade sig gøre, når konkurrenterne hos Hotmail og Yahoo kun tilbød 10 megabyte”, siger Ladar Levison i telefonen fra Dallas, Texas.

Men Gmail løste ikke det grundlæggende

Ladar Levison stod fast på sine principper, da FBI krævede adgang til alle hans kunders passwords for at finde frem til Edward Snowden.

problem, som Ladar Levison havde sat sig for at løse med Lavabit.

”De store e-mailudbydere tjener jo penge på at sælge dine personlige data til annoncører. Jeg ville skabe en e-mailservice, som jeg selv ville have lyst til at anvende. Den skulle have et højt sikkerhedsniveau med krypteringsnøgler og passwords, men den skulle samtidig være nem at benytte for helt almindelige internetbrugere. Sådan havnede jeg i den branche, der opbevarer folks personlige data”, fortæller Ladar Levison.

E-mail fra Moskva

Lavabit lagde langsomt fra land. Faktisk har firmaet ifølge Ladar Levison først givet overskud i de seneste år, så han og et par deltidsprogrammører kunne få løn.

”Det var i lang tid en meget dyr hobby for mig”, siger han.

Men i juni 2013 skete der noget, som kom til at vende op og ned på både Lavabit og Ladar Levisons syn på det amerikanske retsvæsen. Whistlebloweren Edward Snowden stod frem med sine opsigtsvækkende afsløringer af den amerikanske efterretningstjeneste NSA's masseovervågning af både amerikanske og udenlandske statsborgere.

Snowden befandt sig da i Hong Kong, men han flygtede til Rusland for at undgå en mulig udlevering til USA. I ugevis sad han fast i transitsonen i Moskvas internationale lufthavn, og det var derfra, at Snowden inviterede internationale medier og menneskerettighedsorganisationer til pressemøde. Invitationen blev sendt fra e-mailkontoen edsnowden@lavabit.com.

Dermed var Levison koblet direkte til USA's mest efterlyste mand, og med et slag var Lavabit kendt i bredere kredse. Dagen efter bankede to FBI-agenter på døren hos Ladar Levison i en femetagers bygning lige udenfor centrum af Dallas.

”Det var en fredag eftermiddag omkring klokken 17. Jeg var ved at gøre mig klar til at gå i byen, da det bankede på, og de to agenter sagde, at de havde en dommerkendelse, som gav dem tilladelse til at installere en overvågningsenhed, som kunne give regeringen adgang til alle mine kunders data. De hævdede også, at de ikke vidste, hvem der var målet for overvågningen. Agenterne blev hængende på kontoret i to-tre timer, indtil jeg gjorde det klart, at jeg var nødt til at tale med en advokat først. Det blev de overraskede over. Som om de havde forventet at få adgang med det samme”, fortæller Ladar Levison.

Groft brud på privatlivets fred

Først om mandagen satte Ladar Levison sig ned og læste dommerkendelsen, og det gik for alvor op for ham, at FBI ville have ham til at svigte sit løfte til sine nu 410.000 kunder, der havde valgt Lavabit på grund af datasikkerhed og respekt for privatlivets fred. Med rettens ord ville de ikke bare have Levison til at fremskaffe såkaldte metadata om, hvem du kommunikerer med og hvornår, men også selve indholdet, brugernes historik og passwords.

”Hvis de skulle have adgang til alle kunders oplysninger, skulle jeg udlevere min egen krypteringsnøgle til systemet. Og der satte jeg hælen i. Det ville være et groft brud på privatlivets fred og de principper, som jeg havde bygget Lavabit på”, siger Ladar Levison til AMNESTY.

På grund af sin manglende samarbejdsvilje blev sagen bragt for en domstol med krav om at udlevere krypteringsnøglen og fremskaffe informationerne til FBI. Ladar skulle møde for retten 48 timer senere i Washington DC over 2.000 kilometer væk. Han gik omgående på jagt efter en forsvarer, men han opdagede hurtigt, at de færreste advokater er klædt på til at håndtere sager om så komplekse it-sikkerhedspolitiske emner. Samtidig fik han forbud mod at diskutere sagen med venner og eksperter, fordi den omhandlede national sikkerhed.

”Jeg var fuldstændig overladt til mig selv. Det var meget frustrerende. Jeg havde ikke i min vildeste fantasi forestillet mig, at min retssikkerhed kunne sættes ud af kraft på den måde. Samtidig var det en stor udfordring bare at få advokaterne til at forstå de begreber, som er på spil i forbindelse med kryptering af e-mails”, siger Ladar Levison.

Alene i retten

Det endte med, at Ladar Levison måtte forsvare sig selv og appellere til dommeren om mere tid til at finde en egnet forsvarsadvokat. Han fik fem dages udsættelse.

”Men dommeren advarede mig om, at jeg ville blive arresteret, hvis jeg ikke mødte op. Jeg interviewede 12 advokater, der alle rådede mig til at give FBI, hvad de bad om, eller ryge i fængsel. Det nægtede jeg at acceptere. Og endelig fandt jeg én, der ville tage sagen, og som instinktivt forstod, at sagen handler om retten til privatliv og om nogle helt grundlæggende principper i den amerikanske forfatning”, siger Ladar Levison.

Det mest stressende i de dage og uger var,

at han ikke kunne fortælle andre end advokaten om sin situation. Det ville være strafbart.

”Jeg fik ikke meget søvn. Jeg er jo ikke kriminel. Jeg er bare ejer af en lille virksomhed, og Lavabit oplevede sin bedste måned nogensinde med en stor tilstrømning af nye kunder. Det gav mig endnu større tro på, at jeg gjorde det rigtige. Og jeg besluttede, at hvis dommeren beordrede mig til at udlevere krypteringsnøglen, så ville jeg lukke butikken”.

Lukket uden forklaring

38 dage senere afgjorde dommeren, at Ladar Levison havde pligt til at samarbejde, og at den såkaldte Communications Assistance for Law Enforcement Act (CALEA) pålægger televirksomheder at indrette deres udstyr på en måde, så myndighederne kan overvåge og aflytte telefonopkald, internettrafik og e-mails. Han afviste dermed Ladar Levisons påstand om, at loven ikke omfatter indhold af e-mail og passwords, og at det strider mod forfatningens bestemmelser om privatlivets fred.

”Så jeg lukkede Lavabit. Færdig. Det var selvfølgelig ikke rart for kunderne, og jeg måtte ikke engang forklare dem om baggrunden. Men alternativet var værre. At de fortsat stoled på Lavabits sikkerhedssystemer, mens de i virkeligheden blev overvåget af FBI”, siger han.

Den 8. august 2013 skrev han en yderst kortfattet besked på sin hjemmeside, hvor han begrundede sin beslutning som et valg mellem at medvirke til forbrydelser mod det amerikanske folk eller at opgive 10 års hårdt arbejde og lukke Lavabit.

”Jeg ville ønske, at jeg kunne fortælle jer om de begivenheder, der har ført til denne beslutning. Det kan jeg ikke. Men jeg vil kraftigt fraråde alle at opbevare deres personlige data hos et firma, der har fysiske bånd til USA”.

Først ni måneder senere gav dommeren tilfaldelse til, at Ladar Levison kunne fortælle sin version af historien til sine kunder. Han sluttede sin besked med denne opsang:

”Hvis vi tillader vores regering at fortsætte med at handle i hemmelighed på så vitale og følsomme områder som vores private kommunikation, så er det kun et spørgsmål om tid, før du eller en, du holder af, står i samme situation som mig: Alene, ved en hemmelig retssag, uden nogen af de retssikkerhedsmæssige garantier, som skal udgøre borgerens værn mod statens magtmisbrug”. ☞

Amnesty havde en Snowden-figur med på Folkemødet på Bornholm for at sætte fokus på masseovervågning.

Danskerne støtter Snowden

Et stort flertal af danskerne støtter Edward Snowdens afsløring af USA's globale masseovervågning. Men den nye viden har ikke ændret vores internetvaner, viser en Voxmeter-måling lavet for AMNESTY. Danskerne er ubekymrede og har blind tillid til staten, lyder det fra danske eksperter, der efterlyser politisk handling for at sikre danskernes privatliv.

Da Edward Snowden stod frem med afsløringen af masseovervågning, var det ifølge ham selv ikke for at ændre samfundet, men for at give samfundet muligheden for selv at beslutte, om der var behov for ændringer. Det tilbud takker et stort flertal af danskerne ja til. Men det er under halvdelen af danskerne, der ønsker den amerikanske overvågning herhjemme undersøgt, og det er kun hver niende dansker, som selv har ændret sine internetvaner, viser en Voxmeter-måling foretaget for AMNESTY, halvandet år efter Snowdens afsløringer begyndte.

”Støtten til Snowden viser, at vi synes, det er relevant, at vi får kendskab til overvågningen, så vi selv kan tage stilling til den. Men den viden, vi har fået fra Snowden, kommer hverken til at vælte regeringer eller ændre vores egne internetvaner”, siger Peter Lauritsen, forsker i overvågning ved Informationsvidenskab i Århus.

Om den begrænsede effekt af Snowdens afsløringer på danskernes it-vaner, siger han:

”Afsløringerne har handlet mest om ind-

samlingen af data og mindre om, hvad der sker med de data efterfølgende. Jeg tror, vi skal se nogle almindelige danskere komme i klemme på grund af dataindsamlingen, før vi reagerer på det”.

Heller ikke Niels Bertelsen, formand for forbundet af IT-professionelle, Prosa, er overrasket over, at det store flertal af danskerne er upåvirket af den nye viden om global amerikansk overvågning.

”Resultaterne fortæller mig, at danskerne er imod overvågningen, men at vi ikke er bekymrede. At vi ønsker gennemsigtighed, men at vi også er tillidsfulde og bekvemmelige. Det er mest virksomhederne, der har reageret på Snowdens afsløringer og indført mere beskyttelse. For det store flertal af danskerne har det ingen betydning haft”, siger Niels Bertelsen.

Vi er gået alt for langt

AMNESTY har også undersøgt danskernes holdning til masseovervågningen i den nuværende danske telelogning, hvor alle danskernes telefonopkald og sms'er registre-

res. En EU-dom har i foråret fastslået, at en så omfattende indsamling og opbevaring af data om mennesker, der ikke er mistænkte for noget som helst, er imod menneskerettighederne, og Amnesty har kritiseret logningen for at være et groft brud på borgernes ret til privatliv.

Stillet overfor valget mellem at registrere alle danskernes telekommunikation eller begrænse den til mistænkte, svarer over halvdelen af danskerne i AMNESTY's undersøgelse, at de foretrækker en mere begrænset registrering end den nuværende.

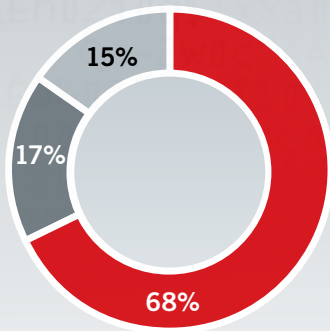
For juraprofessor Søren Sandfeld Jakobsen ved Aalborg Universitet er det mest overraskende dog, at over hver tredje dansker helt åbent accepterer masseovervågningen.

”Sådan som spørgsmålet er blevet stillet, så overrasker det mig faktisk, at så mange danskere synes, at masseovervågningen er helt i orden. Det siger noget om, at vi nærmest har ubegrænset tiltro til vores myndigheder og tillid til, at vores data ikke misbruges”, siger Søren Sandfeld Jakobsen, der godt kunne have

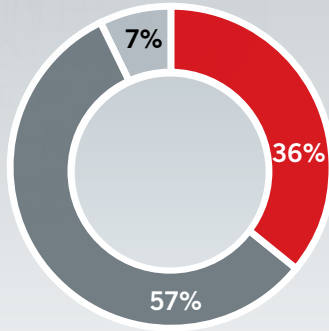
SÅDAN SPURGTE VI

Sidste år afslørede amerikaneren Edward Snowden, at USA overvåger borgere fra hele verden. Det drejer sig om folks telefonopkald, e-mails, sms'er osv. Mener du, at Snowden gjorde det rigtige, da han afslørede USA's overvågning?

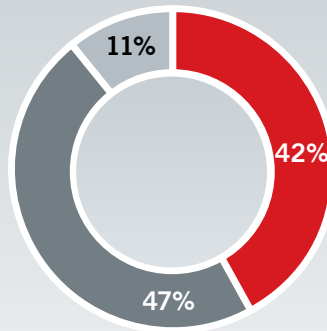
■ Ja
■ Nej
■ Ved ikke

I Danmark er der politisk uenighed om, hvorvidt myndighederne skal fortsætte den nuværende praksis med at registrere, hvem du ringer og sms'er til, eller om myndighederne af hensyn til privatlivets fred skal begrænse registreringen til dem, som er mistænkte for forbrydelser. Hvad foretrækker du?

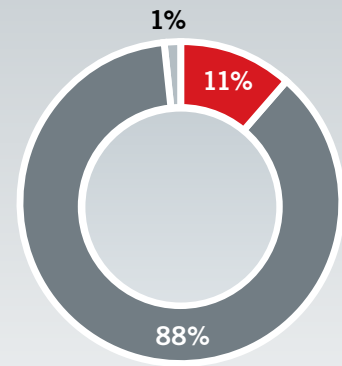
■ Ok at alle danskere registreres
■ Registreringen skal begrænses til mistænkte
■ Ved ikke

I Tyskland har afsløringen af USA's overvågning mod tyske borgere ført til en officiel undersøgelse af sagen. Mener du, at man bør iværksætte en lignende undersøgelse i Danmark?

■ Ja
■ Nej
■ Ved ikke

Har afsløringen af USA's globale masseovervågning påvirket dine internetvaner?

■ Ja, jeg har forsøgt at privatisere mit brug af internettet, undladt at søge efter bestemt indhold eller brugt mindre online-kommunikation
■ Nej
■ Ved ikke

Undersøgt blandt 1.004 danskere i oktober 2014 af Voxmeter.

håbet, at flere danskere per automatik var mere skeptiske overfor masseovervågning:

”Men min egen fornemmelse er, at vi er mere bange for, at skurkene kan skjule sig bag vores jura, end vi er for selv at komme i klemme”, siger han.

Han vurderer selv, at den fortsatte danske telologning kan være i strid med EU-retten:

”Der skal være en grænse, og den skal vi kun krydse, hvis der er meget tungtvejende grunde. Den nuværende telologning er det stærkeste eksempel på, at vi er gået alt for langt. Den er et brud på kommunikationsfretrogheden og påvirker vores ytringsfrihed, fordi vi begynder at ændre opførsel, hvis vi ved, at vores samtaler bliver logget. Der bryder vi med noget af det allerhelligste, vi har”.

Efterlysning: Politisk sikring af privatlivet

Også Rådet for Digital Sikkerhed kritiserer regeringen for ikke bare at holde fast i masseovervågningen, men også at udvide den:

”Regeringen har kun forholdt sig selektivt til EU-dommen, og i stedet for at forkaste

princippet om masseovervågning ser vi nu, det bliver indført andre steder også, for eksempel med registrering af biltrafikken i Danmark”, siger formand Birgitte Kofod Olsen.

Hun hæfter sig ved, at AMNESTYs måling viser, at befolkningen modsat flertallet på Christiansborg faktisk foretrækker en mere begrænset overvågning.

”Jeg er positivt overrasket over, at flertallet af danskerne støtter rationalet om, at man ikke skal masseovervåge. Den generelle holdning imod masseovervågning er højere, end hvad jeg tidligere har set”, siger Birgitte Kofod Olsen, der stadig savner en stærkere tradition for at tænke i privatlivsbeskyttelse herhjemme:

”Vi er ukritiske og har en høj grad af blind tillid. Vi bliver nødt til at lære, at vi efterlader os spor, hver eneste gang vi er foran skærmen. Vi skal være bekymrede, for data er aldrig 100 procent sikkert beskyttet. Digitaliseringen gør mange ting lettere for os, men vi har glemt at give borgerne viden om risikoen ved at dele deres data og redskaberne til at beskytte deres

privatliv. Det er et politisk ansvar”, siger Birgitte Kofod Olsen.

Giver informationer væk

Niels Bertelsen fra Prosa er helt enig: ”Danskerne giver frivilligt langt mere information væk, end myndighederne er interesseret i. Men det er især politikerne, jeg savner handling fra. Jeg tror ikke, danskerne vil tage deres digitale privatliv mere seriøst, før vi oplever et markant dansk misbrug. Men jeg mener, politikerne bør handle, før det sker”, siger han.

Også Amnesty mener, at regeringen har et ansvar for at hjælpe borgerne med at beskytte deres privatliv:

”Landegrænser er stort set betydningsløse i den digitale verden, og misbrug kan både ske fra staten selv, udenlandske stater eller kriminelle, som hacker sig ind i dataregistre. Derfor er politikerne nødt til at tage spørgsmålet alvorligt og ikke lade teknologien sætte grænserne for, hvor langt overvågningen må gå”, siger vicegeneralsekretær Trine Christensen. ☞

OVERVÅGNINGS- STATERNES FORBILLEDE

For 25 år siden var Stasis enorme overvågningsapparat den afgørende brik i kontrollen med befolkningen i Østtyskland. I dag har USA's masseovervågning påny fået tyskerne til at diskutere grænserne for statens viden om borgerne.

En sommernat sidste år brød en kraftig lysprojektion igennem mørket omkring den amerikanske ambassade i Berlin, hvis ydermur blev iklædt et budskab, der var synligt på lang afstand: "United Stasi of America". Et minut senere havde politiet afbrudt projektionen, som en tysk kunstner og den tysk fødte internet-entreprenør Kim Schmitz havde planlagt efter afsløringen af USA's overvågning af tyske borgere.

"Vældig sjovt. Men enhver, som laver en sådan sammenligning, kender hverken Stasi eller USA", svarede ambassaden tilbage gennem pressen.

Muligvis sandt, men i alt sin flygtighed billedliggjorde lysprojektionen dog både, at Østtysklands berygtede efterretningstjeneste Stasi i dag er blevet et synonym for staters ukontrollerede indblik i borgernes privatliv, og at tyskerne stadig ikke behøver kigge sig langt tilbage over skulderen for at se resultaterne af en stat, som ikke respekterer retten til privatliv:

"Tyskere kan ikke overbevise sig selv om, at overvågning tjener et højere formål, eller at det er acceptabelt, fordi det også sker for alle andre i verden. Modsat amerikanerne har vi oplevet faren ved en nation, der tillader ukontrolleret statsmagt", siger Dagmar Hovestädt, der tager imod AMNESTY på sit kontor ved Alexanderplatz i Berlin, hvor hun er talskvinde for Stasi-arkiverne.

Den enorme fysiske samling af data fra fire årtiers intens overvågning af millioner af borgere i Østtyskland og i andre lande udgøres af 111 kilometer papirfiler i reoler, 1,5 million fotografier og 31.000 video- og lydoptagelser. Modsat nutidens digitale datalagring er beviserne på Stasis overvågning meget konkret og fysisk overvældende. Informationerne var også sværere at slette igen.

Sort røg fra Stasis skorstene

Få måneder efter Murens fald i november 1989 opdagede opmærksomme østtyske borgere, at der steg sort røg op fra skorstenen ved Stasis hovedkvarter i Lichtenberg i Berlin, hvor gasvarmen ikke normalt afgav mørk røg. Indenfor var Stasis ansatte i gang med at brænde arkiverne og rive dokumenterne i stykker, indtil civile borgere stormede bygningen og standsede destruktionsarbejdet.

"Det er præcis på grund af Stasis informationshungre og misbrug af østtyske borgere, at vi i Tyskland i dag er så følsomme omkring den aktuelle moderne overvågning", siger Dagmar Hovestädt, som ikke har været nem at få en aftale i stand med.

For det er ikke kun 25-års jubilæet for Murens fald, der har sat Stasi-arkiverne på ekstra arbejde. Det skyldes også parallellen til NSA, som i Tyskland blandt andet har ført til en officiel undersøgelse af USA's overvågning i landet og en heftig debat om, hvor vidt Edward

Stasi-arkiverne i Berlin indeholder 111 kilometer hylder med papirfiler, som borgerne kan søge adgang til.

Snowden selv skal inviteres i vidneskranken i det tyske parlament. Her har den tidligere tekniske direktør i NSA, William Binney, beskrevet sin tidligere arbejdsgiver som "totalitær", en karakteristik Binney selv begrundet med, at NSA's indsamling af information bliver misbrugt og desuden bygger på hemmelige fortolkninger af de love, som på papiret skal beskytte borgernes privatliv.

Men er det nok til at retfærdiggøre mærkabet "United Stasi of America", spørger vi Dagmar Hovestädt:

"At stater i dag bruger den tilgængelige teknologi til at indsamle data, der tilhører borgerne, er ikke så forskellig fra Stasi. Men der er en kæmpe forskel på, hvorfor den information indsamles, hvad den bruges til, og hvilke muligheder vi har for at debattere overvågningen. At sætte et simpelt lighedstegn mel-

STASI-ARKIVERNE

- Mere end 1 million mennesker har de sidste to årtier fået klarhed over, hvad staten indsamlede om dem. Hvert år kommer der omkring 100.000 nye ansøgninger.
- Fra 1975 og frem var 1 procent af befolkningen konstant engageret af staten som meddelere.
- Fra efteråret 1989 til starten af 1990 nåede Stasi at ødelægge en del af sine arkiver. Siden er cirka 500 sække med iturevne filer manuelt blevet stykket sammen igen, mens 1.500 stadig venter på at blive restaureret, så de kan indgå i puslespillet for at give borgerne kontrollen over deres egne data tilbage og blotlægge diktaturets mekanismer.

lem Stasi og NSA latterliggør lidt de mennesker, som fik deres liv ødelagt af Stasi, og det hjælper os heller ikke med at forstå, hvad NSA, GCHQ og andre efterretningstjenester gør i dag”, siger Dagmar Hovestädt.

Meldte NSA til politiet

En lignende streg i debatten om Stasi og NSA trækker en af de tyskere, som var blandt de allerførste til at få adgang til sin personlige fil i Stasi-arkiverne. Hubertus Knabe, historiker og museumschef for det tidligere Stasi-fængsel, museet Berlin-Hohenschönhausen, opdagede igennem arkiverne, at en tæt ven havde angivet ham for at smugle forbudt litteratur ind i Østtyskland fra Vesttyskland, hvor han i 1953 blev født af eksilerede østtyske forældre.

”Stasi forsøgte at undertrykke befolkning

gen gennem frygt og forfølgelse af enhver, som tænkte anderledes eller ønskede at leve et andet liv end det, regeringen havde planlagt for dem. NSA, i hvert fald ifølge dem selv, forsøger at beskytte befolkningen”, har Hubertus Knabe fortalt til mediet Exberliner.

Men ligesom han modsætter sig trivialiseringen af Stasis overvågning og konsekvenserne af den, er også han bekymret over staters ulovlige overvågning af borgerne i dag. Derfor anmeldte han sidste år personligt USA til den tyske anklager:

”Medierne rapporterede om udbredt overvågning af telefoner og emails i Tyskland. Det forbyder vores forfatning, det er ulovligt, og jeg mener, at den tyske statsanklager har en pligt til at undersøge sagen. Til min store fortrydelse besluttede man kun at åbne en undersøgelse af overvågningen af kansler

Merkels telefon og ikke de mulige sager med andre tyskere”, siger Hubertus Knabe og tilføjer:

”Min egen lange optagethed af overvågning og Østtyskland har nok gjort mig særligt følsom, når det kommer til misbrug af staters magt. Østtyskland var et overvågningssamfund par excellence, og det bør aldrig få lov at opstå igen.”

Fra Stasi-arkiverne, der har givet mere end en million overvågede tyskere adgang til deres hemmeligt indsamlede personlige data, istemmer Dagmar Hovestädt:

”Selv i et demokrati kan der opstå mekanismer, der pludselig minder meget om, hvad der sker i totalitære regimer. Den offentlige debat, som Snowdens afsløringer har startet, giver os en chance for at sige stop – dette her går for vidt”. ◊

GUIDE

BESKYT DIG. MOD OVERVÅGNING

AMNESTY bringer en mini-guide til de programmer, som eksperterne anbefaler for at begrænse overvågning fra virksomheder og efterretningstjenester.

NÅR DU SURFER PÅ NETTET

ANONYM PÅ NETTET

Tor-netværket er det sikreste valg, hvis du vil være anonym på nettet. Du kan downloade Tor-browseren gratis, og den forhindrer overvågning af din internettrafik og de sider, du besøger. Tor er bygget op om en række krypterede forbindelser på servere i hele verden, som er tilsluttet Tor-netværket www.torproject.org

Tor-netværket sikrer dig ikke imod, at nogen lytter med ude på den sidste server. Du skal derfor altid bruge **HTTPS**, der beskytter dine data, når de rejser mellem computer og hjemmeside. Hent programmet på www.eff.org/https-everywhere

Husk: For at forblive anonym skal du undlade at udfylde formularer på hjemmesider, der beder om personlige informationer.

PRIVAT SURFING

Bindeledet mellem din computer og internettet er din browser – for eksempel **Explorer**, **Firefox** og **Chrome**. Hvis du ikke bruger Tor, kan du kan mindske dine digitale fodspor ved at vælge en privat browserindstilling, når du surfer, så browseren ikke gemmer historik og cookies, der sladrer om dig og din færden. Du kan også slå cookies helt fra i din computers indstillinger.

Chrome: Incognito mode
Firefox: Privat vindue
Explorer: InPrivate browsing
Safari: Private browsing

BRUG FLERE BROWSERE

Brug forskellige browsere til forskellige formål – én til netbank og e-boks (**Internet Explorer** eller **Safari**, som er testet med netbankerne) og en anden til sociale medier. Sørg for at slå alle de vigtigste sikkerhedsindstillinger til.

Du kan supplere din browser med såkaldte add-ons som **NoScript Security Suite** og **Ghostery**, som begge er anbefalet af Edward Snowden. De giver kun adgang til såkaldte scripts fra de

hjemmesider, du stoler på, og viser, hvilke firmaer, der forsøger at få adgang til din computer.

BYG DIT PRIVATLIVSVÆRN OP

Hvis du ikke bruger Tor, kan du bygge et ekstra værn på din browser med disse tilføjelser:

Selv om du bruger private browserindstillinger, så registrerer siderne stadig dit besøg. Du kan installere **Disconnect** for at undgå det <https://disconnect.me>

Med **AdBlock** kan du blokere for reklamer <https://adblockplus.org>

Hver dag sætter du hundredvis af digitale fingeraftryk via din telefon, din tablet og din computer. En lang række virksomheder med Google, Facebook og Yahoo i spidsen overvåger din adfærd og indsamler oplysninger ved at registrere dine klik og indtastninger. De ved, hvem du er, hvor du er, hvad du gør, hvem dine venner er, og hvad du kan lide. Samlet tegner det en detaljeret profil af dig – også om din seksualitet, dit helbred og din politiske og religiøse orientering.

Dine private oplysninger på nettet er guld værd. De bliver solgt videre til andre virksomheder, som kan målrette produkter og reklamer til dig. Alene Google tjener hvert år 17 dollar per bruger på at videresælge personlige oplysninger.

Efterretningstjenester indsamler tilsvarende informationer – enten ved at kræve dem udleveret fra internetudbydere eller via de overvågningsprogrammer, som Edward Snowden har afsløret.

Denne guide viser, hvordan du kan beskytte dit privatliv bedre. Vi anbefaler, at du læser videre om de forskellige løsninger, så du finder den balance mellem privatliv og bekvemmelighed, som passer dig. I sidste ende handler det om, hvem du har tillid til og – ikke mindst – om at værne om dine private oplysninger. ↻

NÅR DU LAVER PASSWORDS

73 procent af os anvender samme **password** til flere sider – typisk korte ord eller navne. Det gør det nemt for hackere at bryde ind. Du kan bruge særlige tjenester til at danne komplice-

rede passwords. De opbevares lokalt på din computer, og du skal kun huske ét password for at få adgang til dem alle. Brug for eksempel lastpass.com eller keepass.info

NÅR DU GEMMER DOKUMENTER

Mega er en cloudbaseret tjeneste til lagring af dokumenter og billeder i stil med Dropbox, men den er hårdt krypteret og kan også anvendes til videochat og

mailservice www.mega.co.nz. Sørg for at lav back up af dine filer på en **ekstern harddisk** – hvis din computer bryder sammen eller rammes af malware.

NÅR DU SENDER E-MAILS

Krypter dine følsomme e-mails med **PGP (Pretty Good Privacy)**. Det forudsætter, at modtageren også har PGP, så I kan udveksle krypteringsnøgler. Dit valg af kryptering kommer an på, hvil-

ken e-mail udbyder du har. Det kræver derfor lidt ekstra research. Du kan finde videoer om brug og installation af PGP på YouTube.

ANDRE GODE LINKS

Du kan finde mange flere nyttige tips, råd og værktøjer her: <https://ssd.eff.org/>
<https://tacticaltech.org/>
<https://freedom.press/encryption-works>
<https://www.cryptoparty.in/documentation/handbook>

NÅR DU BRUGER SMARTPHONE

APPS STJÆLER MED ARME OG BEN

Mange gratis apps beder om adgang til dine kontakter, dine billeder, din kalender, dine sms'er, din placering, ja, selv mobilens mikrofon og kamera. Vilkår og betingelser er ofte uoverskuelige. Men intet er gratis. Du videregiver personlige oplysninger om dig selv og dine venner. Overvej hvor vigtig app'en er – og vælg fra, hvor det er muligt.

CHAT OG SMS

Brug **Telegram** til krypteret chat og SMS. Dit telefonnummer er brugernavn, og du kan tilføje end-to-end kryptering ved at bruge secret chat www.telegram.org.

Du kan finde flere gode open source apps til at kommunikere sikkert på <https://guardianproject.info/>

FIND DE RETTE INDSTILLINGER

Du kan gøre din smartphone mere sikker med de rigtige valg under menuen Indstillinger.

1. Gå til **Anonymitet**, tjek listen igennem og giv kun tilladelse til det absolut nødvendige.
2. Gå til **Lokalitetstjenester**, tjek listen med apps og vælg, hvem der må følge din færden.
3. Nederst i Lokalitetstjenester finder du **Systemtjenester**. Slå som minimum følgende fra: 'Diagnostik og brug', 'iAd-annoncer' og 'Hyppige steder'.
4. Slå **WiFi** fra, når du ikke du bruger det eller vælg 'spørg før tilslutning'.
5. Slå **Blue Tooth** fra, når ikke du bruger den.
6. Under din **Browser** slår du 'privat browser' til og vælger 'aldrig' ved 'accepter cookies'. Ryd historie, cookies og data. Slå 'advarsel ved bedrag' samt 'Bloker ekstra vinduer' til.

*Disse indstillinger er for iPhones, men lignende muligheder findes på andre smartphones.

APPS TIL EKSTRA SIKKERHED

DoNotTrackMe hjælper dig med at have kontrol over adgangskoder, privatliv og identitet på din telefon og tablet. Den kan for eksempel maskere din e-mail, dit telefonnummer og betalingskort.

Ghostery blokerer sporing fra virksomheder. Kan også installeres på din computer.

NEPALS DØTRE BLIVER SEXSLAVER I INDIEN

Hvert år bliver omkring 12.000 nepalesiske piger lokket over grænsen til Indien med løfter om job og penge. De fleste ender som sexarbejdere. Organisationen Maiti Nepal forsøger at redde pigerne og ramme menneskesmuglerne.

Rina er 17 år gammel. Hun blev reddet for en måned siden efter at have tilbragt syv år på et bordel i Mumbai. Hendes arme er fyldt med ar fra en kniv.

Natten falder på i den fattige grænseby Bhairawa. Nogle områder af Nepal er særligt sårbare overfor trafficking af unge piger.

Maiti Nepal har tvunget en ung pige ud af en bus på vej over grænsen. Hun var ikke i stand til at oplyse navnet på sin nye arbejdsgiver i Indien. Efter et par telefonopkald informerer de hende om, at det lovede job som sekretær ikke eksisterer, og hun bliver sendt tilbage til sin familie.

→ NEPALS DØTRE BLIVER SEXSLAVER I INDIEN

Ved de støvede grænseovergange mellem Nepal og Indien bliver busser, biler, taxaer og rickshaws stoppet, og medarbejdere fra organisationen Maiti Nepal udspejler de kvindelige passagerer om deres rejseplaner. Målet er at forhindre trafficking af Nepals unge døtre til bordeller i Indien, hvor de ender som sexslaver.

Medarbejderne i Maiti Nepal er selv tidligere sexslaver, der er blevet reddet ud af prostitution, og grænseovergangene er sidste chance

for at stoppe de unge piger og få dem til at vende om. Ellers risikerer de at forsvinde ned i underverdenen.

Hvert år bliver omkring 12.000 piger og unge kvinder bragt over grænsen og enten solgt til slaveri eller lokket med løfter om job og penge. De slutter sig til over 200.000 andre nepalesere, der allerede arbejder i Indiens prostitutionsmiljø, hvor de er særligt eftertragtede af indiske mænd.

Sidste år lykkedes det Maiti Nepal at redde

En tidlig og tåget morgen på grænsen mellem Indien og Nepal. Medarbejderne fra Maiti Nepal venter på dagens første bus. De bemander grænseovergangene til Indien døgnet rundt.

Gita troede, at hendes drøm om at blive syerske i Kathmandu var på vej til at gå i opfyldelse. I stedet blev hun solgt til et bordel i Indien, hvor hun var sexslave i tre år, inden hun slap fri. I dag arbejder hun for Maiti Nepal og forsøger at forhindre, at andre nepalesiske piger får samme skæbne.

Er dette det sidste, hun ser af Nepal? En nepalesisk pige krydser grænsen til Indien sammen med to mistænkelige kvinder. Medarbejdere fra Maiti Nepal udspurgte pigen og forsøgte at overtale hende til at blive i Nepal, men uden held.

En kvinde afleverer sin søn i en ny nat-børnehave i Mumbai. Tidligere måtte børnene typisk sove under sengen, mens moderen betjente kunderne.

1.618 piger, som blev standset ved grænsen og fik deres barndom tilbage. Men mange flere blev smuglet over grænsen til en trist skæbne.

Maiti Nepal jager også bagmændene og har gennem årene fået 600 menneskesmuglere dømt. Men det er typisk kun de små fisk, der bliver taget, mens bagmændene går fri.

Den svenske fotograf Jonas Gratzter fulgte i pigernes fodspor fra Himalayas bjerge til bordellerne i Indien. ↻

Denne indiske taxichauffør i Mumbai indrømmer åbent, at han og kollegerne foretrækker at købe sex fra nepalesiske piger på grund af deres "uskuldige udseende".

Hundredvis af nepalesiske piger – og enkelte drenge – mellem fem og 18 år bor i Maiti Nepals barakker ved grænseposterne. De har kun få ejendele og ingen penge, men de får mad og husly, indtil de forhåbentlig vender hjem til deres familier.

Væggen på Maiti Nepals kontor er plastret til med fotografier med dømte kriminelle, der har solgt nepalesiske piger til prostitution i Indien. To gange er kontoret blevet raseret af ukendte gerningsmænd.

En bedstemor holder et pasfoto af sit forsvundne barnebarn, som, hun tror, blev tvunget ind i prostitution. De samme fotos blev givet til Maiti Nepal for ti år siden. Helt mirakuløst er hendes barnebarn netop fundet og vender snart tilbage til sin landsby. Forinden skal hun gennemgå et rehabiliteringsforløb hos Maiti Nepal.

Maiti, der arbejder for Maiti Nepal, gennemgår bus for piger og unge kvinder, som måske ender som sexslaver i Indien. Hun ser pigerne i øjnene og spørger: "Hvor kommer du fra? Hvor godt kender du de mennesker, du rejser sammen med?". Hun siger, det er let at gennemskue de piger, der lyver. "Vi har selv været i præcis samme situation som dem, vi udspørger".

En 19-årig nepalesisk pige sidder i en køjeseng på et af Maiti Nepals transitcentre. Hun blev tvunget ind i prostitution, da hun var ni år gammel, og er lige blevet reddet.

Kvinder venter på kunder udenfor et bordel i bydelen Kamathipura, som er Mumbais ældste – og Asiens største – red light district. Bag vinduestremmerne er kvinderne låst inde på deres værelser. Asiens sexindustri er styret af mafialignende organisationer, og pigernes chancer for at slippe væk er næsten ikke-eksisterende.

Det marokkanske kom

For 10 år siden indførte Marokko en familielov, der blev hyldet som den mest progressive for kvinders rettigheder i hele Nordafrika og Mellemøsten. Alligevel er Marokko stadig et af de lande i verden med mindst ligestilling mellem kønnene, og kritikere, som AMNESTY mødte i hovedstaden Rabat, mener, at loven ingen effekt har haft.

Radiyahs ansigt er svulmet op, og hendes læbe er flækket.

”Det skete for lidt under et år siden”, fortæller hun og lader billederne af sit forslæde ansigt gå rundt.

”En nabo hørte mig skribe og holdt min mand tilbage. Ellers havde han gjort det af med mig”.

Det er hverken første eller sidste gang, Radiyahs mand har tæsket hende. Eller deres sønner for den sags skyld. De er syv og 10 år og sidder og ser beklemte ud på to plastikstole uden for krisecenterets kontor. Radiyah var kun 16, da hun blev gift med sin 11 år ældre fætter. Volden var der fra begyndelsen. Samtidig har manden et forhold til en anden kvinde og forlader i lange perioder hende og familien. For to måneder siden fik den nu 27-årige kvinde nok, tog børnene med sig og flyttede hjem til sin mor.

Men ifølge Radiyah er de regelmæssige tæsk langt fra hendes største problem. Selvom hendes mand ifølge hende er velhavende, mangler Radiyah penge til både mad og lægehjælp til drengene. Hun fortæller, at manden også har gemt drengenes fødselsattester, så hun ikke kan få dem indskrevet i skolen. Og en kopi hos de lokale myndigheder koster 300 dirham (ca. 200 kroner), en formue for den unge mor.

Et vellykket kompromis

Det skulle ellers være blevet så godt for kvinder som Radiyah. For 10 år siden blev Marokkos kvindelov, Moudawana'en, indført, og den blev af både landets kvindebevægelse og af omverdenen udråbt som den mest progressive familielov i et muslimsk land. Marokkos konge, Mohammed VI, fremlagde loven som et vellykket kompromis mellem islamister og socialister – en lov i overensstemmelse med

både islam og de internationale konventioner.

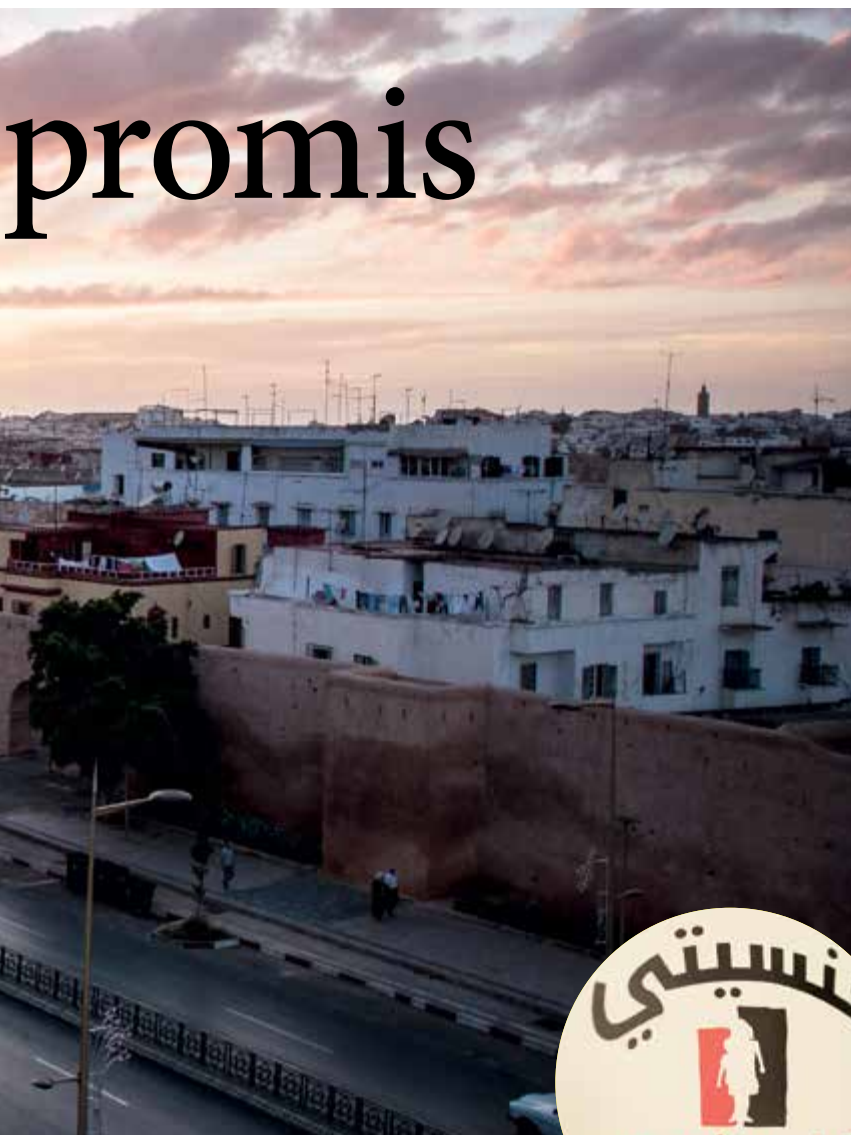
En af de mest markante ændringer var, at kvinden ikke længere skulle være underlagt mandligt formynderskab. Den nye familielov gjorde mænd og kvinde til lige partnere, som skal dele ansvaret for familien. Kvinden fik ret til skilsmisse, og hvor piger før kunne blive giftet bort som 15-årige, blev mindstealderen hævet til 18.

”På papiret ser Marokko rigtig fin ud for kvinder”, fortæller Nadir Boumouch, som AMNESTY møder på en kaffebar midt i bazarens menneskemylder.

Nadir er filminstruktør, og han stod i 2013 bag dokumentarfilmen ”475”. Titlen henviser til en paragraf i den marokkanske straffelov, der gjorde det muligt for en voldtægtsmand at undslippe straf, hvis han giftede sig med sit offer. Loven blev i januar i år ændret efter pres fra blandt andre Amnesty International. Men

promis

Solen går ned over Rabat. Er det samme ved at ske for Marokkos kvindelov?

trods en lovgivning, hvor mænd og kvinder stort set er ligestillede, mener Nadir ikke, at livet for Marokkos kvinder er blevet forbedret.

”Virkeligheden for kvinder er generelt den samme som for 10 år siden. Faktisk er der sket en stigning i antallet af mindreårige piger, der bliver giftet bort. Myndighederne håndhæver kun de paragraffer, der er belejlige for dem”, hævder Nadir.

Skal ligne vestligt demokrati

Nadir fortæller, at han blev feminist i en ung alder, da han opdagede, at hans far havde en anden kone og familie i den anden ende af byen. Faderen havde taget Nadirs mor som sin anden kone, og moderen havde ladet sig presse af sin familie til at acceptere ægteskabet.

Da Nadir researchede til sin film, slog det ham, hvor travlt myndighederne havde med at nedtone udbredelsen af vold mod kvinder

i Marokko. Undersøgelser foretaget af lokale kvindeorganisationer viser ellers, at i løbet af bare et år bliver 63 procent af de marokkanske kvinder udsat for vold, enten i deres hjem eller i det offentlige rum.

”Regimet vil så gerne se demokratisk ud. Med kvindeloven gjorde de det nemmere at overbevise folk her i landet – men også folk udefra – om, at det er trygt at investere i Marokko. Vi skal ligne et vestligt demokrati, og facadeændringerne er sket netop af den grund”, mener Nadir Boumouch.

I klemme mellem lov og virkelighed

Hos kvindeorganisationen ADFM (Association Démocratique des Femmes du Maroc) er synet på kvindeloven knap så pessimistisk.

”Moudawanaen har gjort en stor og vigtig forskel. På grund af pres fra kvindebevægelsen er det lykkedes at lave en lov, der måske ikke

Kvindeorganisationen ADFM rådgiver årligt omkring 2.000 kvinder, der enten er i voldelige forhold eller på anden måde får krænket deres rettigheder.

Radiyah (tv) får støtte fra sin mor. Men det er netop moderens skæbne, Radiyah forsøger at undslippe.

giver total ligestilling, men som dog har fjernet diskriminerende paragraffer. Den er ikke perfekt, men det, der er sket, har forbedret kvindens stilling”, siger Aatifa Timjerdine, der er direktør i ADFM.

ADFM var blandt de organisationer, der fik sat sit aftryk på loven, og de forsøger nu at fastholde presset og sikre, at alle diskriminerende paragraffer fjernes. Der mangler for eksempel stadig en specifik lov mod vold inden for ægteskabet, og mange kvinder tør ikke anmelde voldtægt, fordi de risikerer at gå fra offer til mistænkt og blive anklaget for sex uden for ægteskabet. ADFM forsøger også at sikre, at den islamiske regering ikke ruller nogle af rettighederne tilbage. Siden regeringen kom til i 2011, oplever både de og andre kvindeorganisationer nemlig, at regeringen ikke længere spørger dem til råds, og at deres research bliver ignoreret.

Nadir Boumouch, feminist og filminstruktør, mener ikke, kvindeloven har forbedret forholdene for Marokkos kvinder.

→ Ifølge Aatifa Timjerdine er det store problem i dag de mange kvinder, der kommer i klemme mellem lovgivning og virkelighed.

”På trods af, at kvinder har fået flere rettigheder på papiret, så er lovteksterne ofte vage og uklare og giver stort råderum til, at advokater og dommere kan fortolke loven ud fra deres kulturelle og religiøse baggrund. Og det er sjældent til kvindernes fordel”.

Kvinden som hjemmets lanterne

Touria Bouabid fra Amnesty's kontor i Marokko er enig i, at der er langt fra lovtekst til virkelighed. Hun arbejder på Amnesty's kvindekampagne My Body My Rights, som i Marokko særligt har fokus på voldtægter og vold mod kvinder i ægteskabet. Hvordan sikrer man, at rettighederne bliver en del af kvindernes hverdag, når 60 procent af Marokkos kvinder hverken kan læse eller skrive og derfor ikke engang kender deres rettigheder?

Fra vinduet i sit kontor, der er spækket med bøger og rapporter om kvindere rettigheder, kan hun kigge over på Parlamentet, og hun er ikke imponeret over regeringens indsats, når det drejer sig om at skabe reelle ændringer for Marokkos kvinder.

”Regeringen vil gerne tilslutte sig de overordnede konventioner om kvinder og bruge store ord, men der ligger ingen handlingsplan bag”, siger Touria Bouabid.

I sommeren 2014 sammenlignede premieministeren, der kommer fra Marokkos is-

lamiske parti, i en tale i parlamentet kvinden med en lanterne, der oplyser hjemmet. Efter en anekdote om sin egen barndom, hvor han glædede sig over at kunne cykle hjem til sin hjemmegående mor efter skole, sluttede han af med: ”Ved I ikke, at når I (kvinder, *red.*) går på arbejde, så slukkes lyset i jeres hjem?”

”En sådan udtalelse siger jo alt om, hvad vi er oppe imod. Den sender et klart signal om, hvordan man ser på kvinder her i Marokko”, sukker Touria.

Skilsmisse er ikke på tale

I krisecentret lytter den juridiske rådgiver til Radiyahs beretning. Den spinkle kvindes historie er typisk for de omkring 2.000 kvinder, der årligt får rådgivning på centret, som kvindeorganisationen ADFM driver.

Rådgiveren fortæller Radiyah, at de kan sikre hende advokatbistand, så hun kan gå retens vej og forhåbentlig tvinge sin mand til at udlevere de papirer, der er nødvendige, for at børnene kan komme i skole. Og det er alt, Radiyah ønsker. Selvom hun med familieloven har ret til at lade sig skille fra sin mand, kommer det slet ikke på tale.

”Min mor er fraskilt, og jeg har ikke lyst til at være den anden fraskilte kvinde i familien. Hvis jeg skal skilles, skal det være min mand, der insisterer på det. Jeg vil bare have penge til mine børns mad og skole”, siger Radiyah, før hun begiver sig hjemad med sønnerne i hånden og sin mor ved sin side. ☺

Amnesty sætter i sin kvindekampagne My Body My Rights et særligt fokus på Marokko og arbejder for, at Marokkos regering fjerner forbuddet mod sex uden for ægteskabet. Forbuddet betyder nemlig, at mange voldtægts ofre ikke tør anmelde overgrebet, fordi de frygter selv at komme under anklage.

Samtidig arbejder Amnesty for, at Marokko anerkender voldtægt inden for ægteskabet som en specifik forbrydelse, og at myndighederne sikrer, at anmeldelser fører til efterforskning og retsforfølgelse.

Ifølge World Economic Forum indtager Marokko en 133. plads ud af i alt 142 lande, når det kommer til ligestilling mellem kønnene.

Danmark ligger på en 5. plads.

Marokkos kvindelige rapper møder modstand:

”Du er bare en pige”

Soultana dannede Marokkos første og hidtil eneste kvindelige rap-gruppe, og alle hendes tekster handler om kvinders rettigheder. AMNESTY mødte hende i Marokkos hovedstad Rabat.

”Jeg voksede op i en familie fyldt med musik og kunst. Min far og mor elskede Bob Marley. Selv min bedstemor sang ”Daddy, daddy cool” for mig som godnatsang. Som 13-årig begyndte jeg at rappe og danse. Jeg var bare en glad amatør, der elskede musikken; Aretha Franklin, 2Pac, NWA, Run DMC.

På et tidspunkt syntes min far, det blev for meget. Han sagde, at jeg skulle sætte min uddannelse først og ikke lade min hobby fylde det hele. Så jeg koncentrerede mig om studierne og nøjedes med at lytte til musikken.

Jeg ville gerne være stewardesse, og det lykkedes også. Jeg fik job hos Air Maroc, men jeg var der kun i syv-otte måneder. En dag forsøgte en saudisk mand om bord på flyet at købe en parfume til mig – det er en ret typisk måde at forsøge at købe sig til noget seksuelt. Da jeg nægtede at tage imod den, stak han hånden op under min nederdel. Og så kom vi op at slås, eller det vil sige: Jeg slog ham. Resten af kabinen og min chef ville have, at jeg skulle sige undskyld til ham, men selvfølgelig ville jeg ikke det. Jeg sagde op og gik tilbage til rap-musikken.

I 2005 voksede rap-scenen sig stor i Marokko. En masse rappere begyndte at optræde på festivaler, og det slog mig, at det her var min generation. Amerikansk hiphop havde ikke mange budskaber, som vi kunne bruge. Men jeg og mange andre rappere i Marokko lærte af deres rim og flow og brugte det på vores egen måde.

Svært at bryde ud

Jeg gik i gang med at samle mit eget band med nogle piger, jeg kendte fra miljøet. Vi hed Tigresses Flow og var tre kvindelige rappere og en r'n'b-sanger. Vi vandt flere nationale priser, men der var ingen, der ville hjælpe os med at lave en video eller promovere os, for vi var jo piger.

”Du er bare en pige”. Det har jeg hørt ikke bare hundreder, men tusinder af gange. Hver gang jeg optrådte til en koncert. Hver gang jeg fortalte folk, at jeg drømte om det her. Jeg var ikke bare forelsket i hiphop. Hiphop var inde i mig. Men det var anderledes for de andre piger. De var mest oppe at køre over at være de første piger i hiphop. De havde ikke lyst

til at ofre en masse ting. Mange familier her i Marokko ønsker blot, at deres datter vokser op, bliver gift og laver mad til sin mand. Det kunne de andre piger ikke bryde ud af. Så jeg gik videre alene.

Rap handler ikke kun om at indspille en sang. Du bliver nødt til at tale om emner, der berører kvinder. Jeg vil ikke tale om mande-emner, for det kan en mand bedre. Hvorfor konkurrere med mændene om at være den hårdeste og sejeste? *Who cares?*

Alle mine tekster handler om kvinder. Når jeg synger om fattigdom, synger jeg om kvinder. Om kvinder, der tager bussen klokken fire om morgenen sammen med hundredvis af mænd for at tage på arbejde og få 300 dirham (ca. 200 kroner) om måneden. Om kvinden i landsbyen, der ikke aner, hvad der sker i

Marokko. Jeg kunne vise hende en Iphone, og hun ville tro, at den var fra det ydre rum.

I 2012 lavede jeg en politisk sang, som handlede om alt det hykleri, der er i Marokko. Alle de løfter vores generation har fået. De stadig større forskelle på rig og fattig. Men pludselig holdt folk op med at booke mig. Jeg opdagede, at jeg var en fremmed i mit eget land. Det gjorde mig vred og chokeret. Jeg optrådte i USA og Europa, men mit eget land ignorerede mig.

Rapperne i Marokko lyver for sig selv og for folk. De er bange for at rappe om politiske og sociale emner. De rapper om, hvor godt vi bare har det i Marokko. Men vi har brug for skoler, vi har brug for hospitaler. Tingene ændrer sig i det ydre, men mentaliteten ændrer sig ikke.”

”Det er ikke nemt at være kvindelig rapper nogen steder i verden. Men i Marokko...phew!”, siger Soultana.

”Som om man gik rundt på gravsten”

Siden forfatteren Kirsten Thorup i 1979 besøgte Israel første gang, har palæstinenserne sag stået hendes hjerte nært. Det er de daglige krænkelser, som hun med egne øjne har set, der påvirker hende mest.

1 Hvorfor er det netop palæstinenserne sag, der blev din hjertesag?

Første gang, jeg oplevede konflikten, var i 1979, hvor Herbert Pundik arrangerede en rejse til Israel for danske forfattere. Det blev aldrig rigtig præciseret på turen, at noget af det land, vi besøgte, var besat. Da vi besøgte en Kibbutz i det nordlige Israel, så lå den jo faktisk ovenpå en palæstinensisk landsby, og her begyndte jeg at tænke ”nå, hvor er den henne, hvor er de mennesker henne?” Der var et eller andet spøgelsesagtigt over det, som om man gik rundt på gravsten. Jeg var helt uforberedt, for jeg havde ikke været engageret i sagen før. Nogle år senere på en reportage-rejse for Folkekirkens Nødhjælp til Vestbredden og Gaza blev jeg for alvor konfronteret med dagligdagen i de besatte områder.

2 Hvilke oplevelser på dine rejser til Gaza og Vestbredden har gjort mest indtryk?

Man bliver engageret i de mennesker, man møder, og oprørt over de overgreb, som griber ind i folks dagligdag. Menneskerettighederne bliver brudt hver eneste dag i Gaza og på Vestbredden. I 2011 besøgte jeg Hebron, og det var et sted, der virkede helvedesagtigt på mig. Det er svært at forklare den atmosfære, der er, for jeg tror ikke, det ligner nogen andre steder i verden. De palæstinensere, der bor der, er udsat for et enormt voldeligt pres på alle planer. Over hovedgaden, hvor de palæstinensiske markeder ligger, hænger et net, fordi bosætterne kaster affald og lort ned i hovedet på folk, der er ude at handle. Affaldet bliver så opfanget af ståltrådsnettet. Jeg besøgte en familie, som var den eneste palæstinensiske familie tilbage i et boligområde ryddet til bosættelser. Besættelsemyndighederne forsøgte på alle måder at presse dem ud af deres hjem. Et af børnene viste mig vandtanken, der var blevet gennenhullet af skud.

3 Hvis du skulle give denne konflikt en overskrift, hvad skulle det så være?

Man taler ofte om, at det er en meget kompliceret konflikt. Men det handler jo om menneskerettigheder. Om en besættelsesmagt over for en civilbefolkning. Om uretfærdighed og ufrihed, og om en uværdig måde at skulle leve sit liv på. Det er det, der gør mest indtryk på mig. Den daglige ydmygelse. Forældre, der aldrig kan vide sig sikre på, om deres teenagedrenge kommer hjem, eller om de er blevet tilbageholdt på vej fra skole. Familier, der om natten lever i konstant fare for, at soldater bryder ind i deres huse på rutinemæssige raids og tilbageholder en eller flere af de mandlige medlemmer, drenge helt ned til ni år. Civilbefolkningen lever i konstant frygt for vilkårlige overgreb.

4 Har du nogensinde brugt konflikten i dine romaner?

Nej, jeg har kun skrevet om konflikten i artikler. Jeg kunne godt tænkte mig en dag at tage den op i fiktionen, men for mig skal udspringet i mine bøger være mine egne personlige relationer og erfaringer, for ellers bliver det ikke ægte og troværdigt. Måske kunne jeg gøre det, hvis jeg boede dernede i længere tid.

5 Tror du på en løsning af konflikten?

Jeg er optimist, men på lang sigt. Ingen besættelse varer evigt. Palæstinenserne kæmper en vedholdende kamp for deres ret til frihed og et værdigt liv. Mange frivillige tager til de besatte områder for at støtte dem, og den internationale opinion er langsomt begyndt at vende. Vi har også organisationer som Amnesty, der registrerer overtrædelser af de internationale konventioner. For de mennesker, der dagligt bliver udsat for menneskerettighedskrænkelser, betyder det meget, at nogen holder øje med, hvad der foregår. ♪

Kirsten Thorup

Forfatter

Har blandt andet skrevet bøgerne *Lille Jonna og Himmel og Helvede*. Den seneste, *Tilfældets Gud*, udkom i 2011.

Har besøgt Vestbredden og Gaza flere gange og har siden sit første besøg i 1979 haft palæstinenserne menneskerettigheder som sin hjertesag. Var med til at starte Dansk Palæstinensisk Venskabsforening i 1988 og sad som formand det første år.

” Man taler ofte om, at det er en meget kompliceret konflikt. Men det handler jo om menneskerettigheder.

Amnesty Internationals mission er at dokumentere ogaktionere imod alvorlige krænkelse af menneskerettighederne. Over 70 researchere i Amnesty international udarbejder hvert år omkring 300 rapporter om brud på menneskerettighederne verden rundt. I hvert nummer sætter AMNESTY fokus på en række udvalgte rapporter. Du kan finde dem på: www.amnesty.org

Foto: Massimo Sestini

EU LADER BÅDFLYGTNINGE I STIKKEN

Mens EU bygger grænsehegnene højere, forsøger flere flygtninge og migranter at nå Europas kyster via Middelhavet. Tusinder mister livet undervejs. Amnesty kritiserer EU's medlemslande for at svigte deres ansvar og for at lade Italien, der det seneste år har reddet 100.000 menneskeliv, i stikken.

I årets første ni måneder mistede mere end 2.500 mennesker livet på rejsen over Middelhavet på flugt fra krige og konflikter i hjemlande som Syrien, Somalia og Eritrea. Havde den italienske flåde ikke patruljeret kysterne, ville dette tal have været endnu højere. Italien har nemlig som eneste land i Europa egenhændigt taget initiativ til at redde de mange flygtninge i land.

Tre skibbrud i oktober sidste år kostede 500 mennesker – heriblandt mange børn – livet, og det fik Italien til at beordre store dele af sin flåde til at redde flygtninge og migranter i havsnød og forebygge lignende tragedier. Her et år efter har Mare Nostrum, som redningsprojektet hedder, reddet mere end 100.000 menneskeliv.

Alligevel er redningsaktionerne i skrivende stund ved at blive afviklet. Projektet, der koster 70 millioner kroner om måneden, er vanskeligt for Italien at løfte alene, og ingen andre EU-lande har ønsket at støtte projek-

tet økonomisk. Faktisk har flere lande, som for eksempel Tyskland, forsøgt at få det italienske initiativ bremset, fordi de frygter, at redningsaktionerne vil tilskynde flere og flere flygtninge og migranter til at begive sig ud på den farefulde rejse over Middelhavet.

I stedet for Mare Nostrum vil EU's Frontex-samarbejde indlede en ny operation ved navn Triton, der begrænser sig til at afpatruljere farvandet ud for Italiens kyster og ikke rummer noget mandat for redningsaktioner eller eftersøgninger i Middelhavet.

Amnesty anklager i rapporten "Lives Adrift" EU's medlemslande for at svigte deres ansvar og lade Italien i stikken, når det kommer til at forsøge at redde de mennesker, der sejler til Europa. I rapporten påpeger Amnesty, at så længe EU's asylregler betyder, at mennesker ikke på lovlig og sikker vis kan få adgang til Europa, ved for eksempel at søge asyl via ambassader i deres hjemlande, bør medlemslandenes højeste prioritet være at forhindre dødsfald. ◊

PÅ REDNINGSAKTION MED DEN ITALIENSKE FLÅDE

Amnestys researcher Matteo de Bellis tilbragte fem dage om bord på den italienske fregat *Virginio Fasan*. Skibet med en besætning på 160 personer redder nødstedte migranter, der forsøger at krydse Middelhavet for at komme til Europa.

Hvor mange migranter reddede Virginio Fasan op af vandet, mens du var om bord?

Vi reddede over 1.000 mennesker fra tre forskellige både. Overraskende nok gik der to-tre dage, før vi mødte det første skib i nød. Så jeg brugte tiden til at blive stedkendt på skibet og vænne mig til de strenge procedurer, som jeg blev nødt til at følge; for eksempel skulle jeg have maske og en særlig dragt på, når jeg skulle i nærheden af flygtningenes både, for at beskytte mig mod sygdomme.

Hvordan var det at skulle interviewe mennesker iført beskyttelsesmaske?

Meget svært. Til at starte med ville jeg ikke have masken på. Det er vigtigt at få en god relation til dem, man snakker med, vise at man respekterer dem og give dem mulighed for at dele deres historie. Det er ikke nemt at gøre med en maske, der dækker ansigtet. Men jeg måtte tilpasse mig situationen. Der var ikke andre muligheder.

Hvordan reagerede flygtningene på at blive samlet op af flåden?

De var alle sammen meget lettede, og mange udtrykte stor taknemmelighed over for italienerne. De ved, de er i sikkerhed og ikke bliver sendt tilbage til Libyen, hvilket ville være det værste mareridt for dem. Så efter noget tid var moralen på skibet ikke så dårlig, som man måske kunne forestille sig. Flere af syrerne spillede kort, en stor gruppe somaliske kvinder i farverige, traditionelle kjoler sad og grinede. Man må tænke på, at man sidder på en båd i dagevis, på det samme sted, for der er ikke plads til at bevæge sig, når man er 1.000 mennesker på 2-300 kvadratmeter. Efter et stykke tid begynder man jo at sludre med ham eller hende, der sidder ved siden af.

Var de interesserede i at fortælle deres historie til dig?

Nogle var. Man kan ikke presse folk til at fortælle deres historie, og det er min opgave som researcher at henvende mig til folk på den mest sensitive måde. Jeg gik ikke op til folk, så snart de var kommet ombord. Jeg ventede til dagen efter, hvor de var faldet lidt til ro på båden, havde sovet og fået mad og drikke.

Kan man overhovedet tale om en typisk historie for en flygtning?

Ja, bestemt. Mange er på flugt fra Syrien, Eritrea og Somalia og rejser via Libyen, hvor de ofte har oplevet forfærdelige ting – mishandling og overgreb – hvilket er blevet forværret de seneste år, fordi situationen i Libyen er blevet mere og mere lovløs. Migranterne er de mest sårbare, og mange af afrikanerne udsættes for racisme. De fortalte mig om mord på migranter på åben gade, om mishandling, om udnyttelse af arbejdskraft. Og mishandlingen fortsætter, når folk tvinges ombord på overfyldte både. Ofte er antallet af passagerer dobbelt så højt, som de er blevet lovet af smuglerne.

Du og de andre researchere interviewede mere end 50 flygtninge og migranter i forbindelse med denne rapport.

Var der en historie, der gjorde særligt indtryk på dig?

På et migrantcenter på Sicilien mødte jeg to fyre, Alieu og Mama-dou fra Gambia, der var ombord på en båd, der kæntrede i juni. De fortalte mig, at de havde set 30 mennesker drukne for øjnene af dem, fordi båden foldede sammen på midten og gik ned på få sekunder. De hørte en kvinde sige højt for sig selv; "Adama, dette var din sidste dag på jorden", før hun forsvandt i vandet. Sådanne historier kan berøre en dybt, selvom man er vant til at arbejde professionelt som researcher. ☺

Andre rapporter

MEXICO: I Mexico er antallet af tortursager steget med 600 procent de seneste 10 år. Amnesty anklager myndighederne for at vende det blinde øje til mishandlingen og dermed sikre udbredt straffrihed. På bare tre år modtog Mexicos menneskerettighedskommission 7.000 klager om tortur. Alligevel er kun syv torturbøddler blevet retsforfulgt og dømt.

EL SALVADOR: El Salvador har en af verdens mest restriktive abortlovgivninger. Selv ikke hvis kvindens liv er i fare, hvis graviditeten skyldes voldtægt, eller hvis fosteret ikke vil overleve fødslen, er abort tilladt. I en ny rapport beskriver Amnesty, hvordan kvinder, der ufrivilligt aborterer, risikerer at blive dømt for drab på deres ufødte barn og kan ende i fængsel i årtier.

IRAK: Shia-muslimske militser, som støttes af regeringen i Irak, har kidnappet og dræbt snesevis af civile sunni-muslimer i sensommeren, men regeringen griber ikke ind, dokumenterer Amnesty. Angrebene fungerer tilsyneladende som hævn for de angreb, der er blevet begået af Islamisk Stat.

Følg Amnesty på

facebook

twitter

amnesty.dk

DECEMBER 2014

LIVE-REDAKTION: KATRINE LAURITSEN

NYT UNDERVISNINGSMATERIALE OM TORTUR OG YTRINGSFRIHED

Amnesty har udgivet nyt undervisningsmateriale om tortur og ytringsfrihed, som er målrettet lærere i udskolingen. Det indeholder en introduktion til menneskerettighederne og et sæt pædagogiske øvelser, som kan bruges i en række fag, særligt i dansk, samfundsfag, historie og engelsk.

Undervisningsmaterialet kan downloades gratis på vores hjemmeside.

SKRIV FOR LIV 2014

I disse uger er aktivister og medlemmer over hele verden i fuld gang med at skrive breve til de personer, som er udvalgt til årets Skriv for Liv – Amnestys tilbagevendende brevskrivningskampagne.

En af de personer, vi skriver for i år, er amerikanske Chelsea Manning (tidligere Bradley), der afsoner en fængselsstraf på 35 år for at lække fortrolige dokumenter til WikiLeaks, som afslørede brud på krigens love begået af den amerikanske hær. Amnesty har besøgt hende i fængslet i Kansas, hvor hun fortæller om konsekvenserne ved at råbe op om uretfærdigheder.

Hvorfor lækkede du dokumenter om krigen i Irak og Afghanistan?

"Dokumenterne var vigtige, fordi de berettede om to igangværende konflikter, præcis som begivenhederne udspillede sig. Menneskeheden har aldrig før haft en så detaljeret beskrivelse af, hvordan moderne krigsførelse

rent faktisk foregår. Når det går op for én, at koordinaterne for et angreb repræsenterer et rigtigt sted, hvor rigtige mennesker lever, og at numrene er rigtige menneskeliv fyldt med kærlighed, håb, drømme, had og mareridt, er det svært at glemme, hvor vigtige disse dokumenter er".

Hvilke personlige konsekvenser troede du, din beslutning ville få?

"Jeg var meget yngre i 2010, og konsekvenserne føltes meget abstrakte. Jeg forventede det værste, men havde ikke en særlig god fornemmelse for, hvad det kunne betyde. Jeg regnede med at blive dæmoniseret, at hvert øjeblik af mit liv skulle undersøges og analyseres for mulige fejl, og at hver eneste bommert og fejltrin, jeg nogensinde havde begået, ville blive brugt imod mig".

Du kan skrive til Chelsea på skrivforliv.dk og læse hele interviewet på amnesty.dk

FIND ÅRETS JULEGAVE PÅ SHOP.AMNESTY.DK

2015 vægkalender
kr. 180,-

Stort udvalg af plakater
kr. 70-150,-

Mange fine julekort
kr. 30,-

Unika keramik
kr. 300-400,-

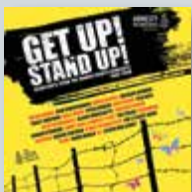
SIGG drikkedunk
kr. 150,-

Tasker, t-shirts og merchandise

CD'er
kr. 100-150,-

2015 kalender
kr. 120,-

HUSK AT FÅ DIT FRADRAG

Amnesty indberetter dine fradragsberettigede bidrag til SKAT ved hjælp af dit CPR-nummer. Bidrag op til 14.800 kr. er fradragsberettiget, men ikke kontingentet.

Har du tidligere oplyst dit CPR-nummer i forbindelse med en betalingserviceaftale, skal du ikke foretage dig noget. Hvis vi ikke har dit CPR-nummer, bedes du oplyse det sammen med dit fulde navn, medlemsnummer og adresse på en af følgende måder:

- Indtast oplysningerne på den sikre kontaktformular www.amnesty.dk/fradrag
- Send oplysningerne i en lukket kuvert til **Amnesty International, Gammel Torv 8, 5. sal, 1457 København K.**
- Ring til Medlemsservice på 33 45 65 65 mandag til fredag.

Oplysningerne opbevares naturligvis sikkert. Hvis du ikke ønsker, at Amnesty skal foretage indberetning til SKAT, bedes du ligeledes oplyse dette.

Indberetning til SKAT for skatteåret 2014 foretages kun for bidrag indbetalt senest den 31. december 2014.

216.000

personer skrev under på Amnesty's krav om retfærdighed for det fængslede torturoffer Ali Aarrass fra Marokko. Regeringen har nu – med henvisning til Amnesty – genåbnet Ali Aarrass' sag.

AKTIVISME, ARRANGEMENTER OG RESULTATER

AKTIVBLAD FOR AMNESTY INTERNATIONAL

STOP TORTUR

GYMNASIER MOD TORTUR

I forbindelse med kampagnen Stop Tortur aktionerede 36 youth-grupper i efteråret mod den udbredte brug af tortur i Nigeria. Torturen udføres af politiet og er standardbehandling i mange nigerianske detentioner.

Youth-grupperne tog 'mugshots' af deres klassekammerater, og de bliver sendt til Nigerias præsident med krav om torturfri detentioner. Det skal kunne lade sig gøre at udføre politiarbejde uden at udsætte borgere for nedværdigende og umenneskelige behandling.

Youth-grupperne indsamlede i løbet af oktober mere end 2.400 billeder.

FLYTNINGESTEMMER: SANGE MOD TORTUR

I anledning af 30-året for FN's konvention mod tortur afholder Amnesty en støttekoncert med blandt andre Søs Fenger, Julie Berthelsen, Tue West, Bryan Rice og Sys Bjerre, der står bag albummet Flytningestemmer. Det sker i Vega i København den 10. december, hvor kunstnerne fortolker sange skrevet af tidligere torturofre, der nu bor i Danmark.

Selvom verdens ledere for 30 år siden forpligtede sig til at forhindre tortur, er det stadig en udbredt forhørs- og strafmetode, som rammer helt almindelige mennesker hver dag. Amnesty arbejder for, at verdens regeringer skal gøre op med den udbredte straffrihed, der hersker blandt politi og sikkerhedsstyrker flere steder i verden.

Ved køb af billet til støttekoncerten medfølger også en CD eller download af udgivelsen Flytningestemmer. Køb din billet her: amnesty.dk/vega.

DET KAN DU GØRE...

5 MINUTTER: FØLG OS PÅ TWITTER

Følg os på Twitter og få de seneste nyheder om menneskerettigheder og Amnesty's arbejde direkte i dit twitterfeed. Vores handle er [@amnestydk](https://twitter.com/amnestydk)

30 MINUTTER: VÆR MED I ÅRETS SKRIV FOR LIV-KAMPAGNE

På skrivforliv.dk kan du skrive til en eller flere af de seks personer, som er udvalgt til årets kampagne. Du kan både sende breve til myndighederne og kræve, at de tager handling, og til personer selv.

1 AFTEN: KONCERT DEN 10. DECEMBER

Onsdag den 10. december kl. 21 afholder Amnesty sammen med Flytningestemmer støttekoncerten 'Sange mod Tortur'. Køb billet på amnesty.dk/vega.

Find os på:

AKTIVIST I AMNESTY:

20-årige Mayssoun Sektari bor i Marokko. I september var hun med til Amnesty's demonstration foran parlamentet i Rabat i forbindelse med Stop Tortur-kampagnen.

Hvordan er du en del af Amnesty?

Jeg er aktivist og er med til at samle underskrifter og arrangere demonstrationer. Jeg er involveret i både Stop Tortur kampagnen og My Body My Rights kampagnen. Jeg var også med til at arrangere Amnesty Marokkos

Youth-camp i september, som desværre blev forbudt af myndighederne.

Hvorfor har du valgt at lægge din tid som frivillig netop her?

Amnesty er efter min mening den eneste organisation i Marokko, der arbejder med menneskerettigheder, og som er helt uafhængig af regeringen.

Hvornår stødte du første gang på Amnesty?

Jeg har kendt til Amnesty hele mit liv, for min far er også aktiv. Jeg begyndte som aktivist, da jeg var 15 år.

Hvad er efter din mening det vigtigste fokus for Amnesty lige nu?

Helt generelt at forsvare menneskerettighederne. Og så at arbejde imod dødsstraf. Ingen burde kunne tage en beslutning om, hvem der har ret til at leve, og hvem der ikke har.

Mød Frank Mugisha, der kæmper for homoseksuelles rettigheder i et land, hvor regeringen prædiker homohad.

Ugandas modigste mand

Da Ugandas parlament for et år siden vedtog en dybt diskriminerende lov mod homoseksualitet, kunne Amnesty få måneder senere dokumentere en stor stigning i chikane og overfald mod homoseksuelle. Mange flygtede ud af landet. Frank Mugisha blev, men mærkede også homofobien, da han som direktør for Sexual Minorities Uganda (SMUG) stod offentligt frem og erklærede, at loven var i strid med forfatningen. Loven, der gav op til livstidsfængsel for homoseksualitet, blev omstødt i august på grund af en teknikalitet, men den kan komme til afstemning igen når som helst.

Hvilke reaktioner fik du, da du udfordrede lovgivningen?

Jeg modtog hadske opringninger, mails og beskeder fra folk, der bad mig om at droppe sagen. Mine venner advarede mig også, fordi de ikke ønskede at udfordre regeringen. Men jeg var glad. Jeg ønskede at vide, hvordan det ville føles at være en del af sådan en udfordring. Jeg ønskede at se det i øjnene. Loven var særdeles forfatningsstridig, så jeg vidste, vi havde en stærk sag.

Loven blev annulleret, fordi for få parlamentsmedlemmer havde været med til at vedtage den. Er du sikker på, at loven ikke bliver fremsat igen?

Der er en meget høj risiko for, at loven kommer tilbage. 90 procent af parlamentet støtter den stadig, så vi har et stort arbejde foran

os. Vi lobbyer hos regeringen og møder medlemmer af Ugandas parlament. De fleste af dem støtter loven på grund af uvidenhed, så vi prøver at vise dem, hvem LGBT-miljøet er, at vi er almindelige borgere, at vi også bor og stemmer i deres valgdistrikter. Forhåbentlig kan vi samle lidt mere støtte, hvis loven bliver fremsat igen.

Både i og udenfor Uganda argumenteres der ofte for, at Vesten ikke skal blande sig i Ugandas lovgivning eller tvinge vores værdier ned over andre. Hvad mener du?

Hvis du promoverer menneskerettigheder, så kan du ikke kun gøre det i Danmark og ikke i andre lande. Jeg kan ikke se noget problem i at promovere dine værdier i andre lande. Hvis en ugander så noget voldeligt ske mod en dansker, så ville de blive bekymrede og sige noget. Vi bør alle sammen sige fra, når rettigheder ikke respekteres. Jeg er til gengæld imod idéen om at skære i ulandsbistanden til Uganda på grund af loven. Det er en dårlig idé.

Hvorfor?

Uganda er afhængig af hjælpen udefra, men samtidig giver hjælpen Danmark et partnerskab med Uganda. Når du har et partnerskab, har du et rum for dialog og diskussion, også om andet end bistanden. Det partnerskab kan I bruge til at sige, at fordi pengene kommer fra danske borgere, kommer de med værdier såsom menneskerettigheder og ikke-diskrimination. Så kan Uganda selv beslutte, om de vil tage pengene eller ej.

Hvad kan Amnesty gøre for at støtte LGBT-miljøet i Uganda?

Amnesty har allerede gjort meget. I har en meget stor folkelig base, så I kan få den danske befolkning og regering involveret. Men I skal også sikre jer, at I samarbejder med lokale aktivister. Ikke alle ugandere er homofober, men vi har brug for hjælp, hvis vi skal gå imod de meget stærke religiøse ledere og politiske grupper, der prædiker homohad i Uganda. Hvis Amnesty samarbejder med lokale organisationer, så undgår vi også, at kampen for homoseksuelles rettigheder bliver stemplet som noget importeret fra Vesten eller som noget uafrikansk. ◊

Frank Mugisha var blandt finalisterne til Nobels Fredspris i år for sit modige arbejde for seksuelle minoriteters rettigheder i Uganda og Afrika.

